

Masteruppsats i offentlig förvaltning [HT15]

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Författare: Carl Odhnoff

Handledare: Iwona Sobis och Lena Lindgren

Examinator: Vicki Johansson

Att förstå EBP

- Översättningar av idén om en evidensbaserad praktik i den svenska socialtjänsten

"Everything starts somewhere, although many physicists disagree. There is the constant desire to find out where - where is the point where it all began. But much, much later than that the Discworld was formed. Drifting onwards through space - atop four elephants on the shell of a giant turtle, the great A'Tuin. It was some time after its creation when most people forgot that the very oldest stories of the beginning are sooner or later about blood. At least that's one theory. The philosopher Didactylos suggested an alternative hypothesis: 'things just happen, what the hell'." (Terry Pratchetts Hogfather, tv-adaptionen från 2006 av romanen med samma namn.)

Sammanfattning

Evidensbaserad praktik (EBP) är ett just nu populärt begrepp i den svenska socialtjänsten. Idén om EBP har spridits i fältet och det pågår ett nationellt statligt arbete med att implementera den i den lokala praktiken i kommunerna. Den här uppsatsen undersöker olika sätt att se på och förstå EBP som existerar i fältet. Den tidigare forskningen med samma inriktning har i olika grad utgått ifrån diffusionsteoretiska utgångspunkter och/eller förordat en viss förståelse av EBP. Den här uppsatsen antar översättningsteoretiska utgångspunkter vilket bland annat innebär att EBPs innebörd inte ses som någonting givet utan föremål för ständigt skapande och omskapande. I uppsatsen undersöks hur idén om EBP översätts av två grupper som delas upp i idébärare och idéanvändare. Till idébärarna hör de aktörer som för fram och förordar en viss förståelse av EBP men som inte själva omsätter idén i handling i den lokala praktiken, så som Socialstyrelsen och SKL. Uppsatsens undersökta idéanvändare utgörs av socialsekreterare i den lokala praktiken. De två gruppernas översättningar analyseras var för sig med hjälp av uppsatsens analysmodell skapad utifrån nyinstitutionell översättningsteori i syfte att skilja ut skillnader och likheter i förståelsen av EBP. Därefter jämförs gruppernas översättningar i en fortsatt analys för att skilja ut likheter och skillnader mellan dem. Det framkommer bland annat att EBP ses som både en bred och smal förändring, som ett kluster av idéer och som en ny grundsyn på socialt arbete. En analytiskt främjande uppdelning av EBP utarbetas sedan utifrån analyserna och den nyinstitutionella översättningsteorin i syfte att begripliggöra EBP och främja vidare forskning av fenomenet.

Förord

Jag vill passa på att tacka några personer som betytt mycket för mig och uppsatsen . Jag vill särskilt tacka mina båda handledare. Iwona Sobis som hjälpte mig den första terminen jag skrev under hösten 2014 och pushade mig framåt och mot någon slags begriplighet. Lena Lindgren som hjälpt mig den här terminen, hösten 2015, och kommit med många bra råd och synpunkter. Utan er båda hade jag nog aldrig lyckats få ihop alla mina tankar till en begriplig text, än mindre en strukturerad uppsats.

Tack till alla chefer på socialtjänstenheterna dit jag skickat intervjufrågningar och som varit mycket hjälpsamma med att sprida dessa. Ett stort tack också till alla socialsekreterare som ställt upp på att bli intervjuade och som delat med sig av sina tankar om evidensbaserad praktik. Ni gör ett fantastiskt arbete och förtjänar stor respekt för det.

Tack till mina klasskamrater i de studiegrupper jag varit del av. Hur någon orkar skriva uppsats själv utan att ha fasta dagliga rutiner och mötesplatser med tillgång till andra att bolla idéer, diskutera uppsatsångest eller snacka skit med är obegripligt. Ni har gjort den här tiden långt mer dräglig än vad den skulle varit utan er.

Tack till mamma och pappa och resten av familjen som har stöttat mig och som gjort det möjligt att skriva klart. Tack till Pernilla för att du är så förstående och underbar.

Innehållsförteckning

Inledning och syfte	5
Tidigare forskning	8
Teoretiska utgångspunkter	12
Översättning kontra diffusion.....	12
Översättningsteori.....	14
Analysmodell.....	19
Metod	21
Hur idébärarna översätter EBP	26
Paketeringar.....	26
Språk.....	33
Handlande.....	34
Idé.....	36
Hur idéanvändarna översätter EBP	39
Språk.....	39
Handlande.....	41
Konsekvens.....	43
Attityd.....	45
Idé.....	46
Slutsatser	50
Källförteckning	56
Appendix	60

Inledning och syfte

Den här uppsatsen handlar om hur idén om en evidensbaserad praktik (EBP) har spridits i socialtjänsten. Det är ett område som det har forskats en hel del om tidigare, men som jag vill bidra med ny kunskap till genom att utgå ifrån nya teoretiska perspektiv.

Mycket av den tidigare forskningen om hur idén om en EBP har spridits har bedrivits utifrån diffusionsteoretiska utgångspunkter (Fernler 2012 s.24-25). Det innebär att forskningen utgår ifrån att det finns en riktig och/eller bästa version av EBP. Vid undersökningar av hur idén har spridits i socialtjänsten gäller enligt det synsättet att kartlägga om det är den riktiga och/eller bästa versionen som har spridits, med andra ord om de tänkta mottagarna av idén har förstått vad det handlar om (t.ex. IMS 2008, Socialstyrelsen 2011, Bergmark och Lundström 2008, Christophs et al 2009, Avby et al 2014, Svanevie 2011).

I den här uppsatsen kommer jag istället att studera spridningen av idén om en EBP utifrån översättningsteoretiska utgångspunkter. Det innebär att spridningen av idén ses som en serie översättningar, vilket i sin tur betyder att idén förändras samtidigt som den färdas mellan organisatoriska fält och mellan personer, eftersom den hela tiden omformas utifrån översättarnas referensram och intressen. Då blir det naturligt att anta att EBP kommer till andra uttryck ute i den lokala praktiken än vad den gör på exempelvis Socialstyrelsen, och att det inte nödvändigtvis är någonting fel (Czarniawska och Joerges 1996, Sahlin och Wedlin 2008). Ett sådant synsätt leder också till ett annat forskningsfokus gentemot den diffusionsteoretiska utgångspunkten; från frågan om EBP så som det definieras av någon auktoritet på områden har nått ut till de tänkta användarna, till frågan hur EBP kommer till uttryck hos olika aktörer i översättningsprocessen.

Mycket av den forskning som gjorts på området har enligt min mening placerat sig i översättningsprocessen genom att ge sig in i debatten om vilken variant av EBP som är riktig eller bäst, istället för att ställa sig vid sidan av och studera hur idén har spridits och förändrats. I den här uppsatsen har jag därför ambitionen att göra just det och på det sättet bidra till kunskapen om hur EBP har spridits och vilka uttryck idén har tagit. Det är kunskap som sedan kan vara till gagn vid fortsatta planer om EBPs implementering och den mer normativa diskussionen kring hur EBP bäst kommer till uttryck. Det kan också utgöra en grund för vidare forskning om EBP, i socialtjänsten eller i andra fält, utifrån översättningsteoretiska utgångspunkter.

Vad är EBP?

EBP är ett just nu populärt begrepp inom den svenska socialtjänsten. Socialstyrelsen, och tidigare myndigheter under socialstyrelsen som Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS) och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS), har förespråkat det i olika former sedan 1990-talet (Socialstyrelsen 2013, Bergmark et al 2011). Efter förslag från en statlig offentlig utredning (SOU 2008) så ingår sedan 2010 Sveriges kommuner och landsting (SKL) och regeringen årliga överenskommelser om "Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänsten" (Socialdepartementet 2010-2015). Olika satsningar för att skapa eller stödja en EBP har inordnats under överenskommelserna, så som regionala stödstrukturer för utbildning och uppföljning, och utgivningen av en revidering av de nationella riktlinjerna för missbruksvård från Socialstyrelsen.

Definitionen av EBP som överenskommelserna mellan SKL och regeringen bygger på är att *"En evidensbaserad praktik är ett förhållningssätt för ett ständigt och systematiskt lärande, där brukare och de professionella, utifrån bästa tillgängliga kunskap, tillsammans fattar beslut om lämpliga insatser i den mån brukaren eller hans eller hennes närstående kan och vill vara delaktiga."* (Socialdepartementet 2010b). Enligt Socialstyrelsen handlar EBP om att *"... medvetet och systematiskt sträva efter att bygga vård och omsorg enligt bästa tillgängliga kunskap"* (kunskapsguiden.se).

Både överenskommelserna och Socialstyrelsen har fått kritik för att deras beskrivningar av eller satsningar på en EBP är oklara, skiftande eller felaktiga (Bergmark et al 2011, Karlsson och Bergmark 2012, Denvall & Johansson 2012, Lundström och Shanks 2013, Oscarsson 2006). Andra centrala aktörer i införandet av en EBP, så som lokala ledningar och socialchefer har också anklagats för att ha en dålig eller fel uppfattning om vad EBP innebär och vad de förväntas göra (Avby et al 2014, Svanevie 2011, IMS 2008).

Att det finns skiftande uppfattningar om vad idén om EBP innebär gör den dock extra lämplig att studera utifrån översättningsteori i syfte att försöka beskriva olika översättningar. Utifrån översättningsteori är det möjligt att tala om olika grupper av översättare; idébärare och idéanvändare. Idébärare är aktörer som för in idéer i ett fält och paketerar dem för att de ska kunna spridas. Idéanvändare är aktörer som kan använda idéer och översätta dem i handling. I relation till EBP kan aktörer som Socialstyrelsen eller SKL förstås som idébärare och aktörer som socialchefer eller socialsekreterare förstås som idéanvändare.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att beskriva och förstå hur idébärare och idéanvändare översätter idén om en evidensbaserad praktik i den svenska socialtjänsten utifrån en översättningsteoretisk utgångspunkt. Syftet motiveras genom att det finns en teoretisk lucka i forskningen om spridningen av idén om EBP i Sverige där området huvudsakligen har studerats utifrån diffusionsteoretiska utgångspunkter, vilket gör att det går att anta att en studie med översättningsteoretiska utgångspunkter kan bidra med ny kunskap om området och den samlade forskningen om EBP.

Frågeställningar

För att vidare precisera syftet och konkretisera vad uppsatsen ämnar att svara på så ställs fyra frågeställningar upp.

1. På vilka sätt översätts idén om EBP av idébärare?
2. På vilka sätt översätts idén om EBP av idéanvändare?
3. Vilka likheter och skillnader finns mellan idébärarens och idéanvändare översättningar?
4. Hur kan de olika tolkningarna och uttrycken av EBP förstås utifrån ett översättningsteoretiskt ramverk?

Disposition

Härifrån fortsätter uppsatsen med ett kapitel med en översiktlig genomgång av relevant tidigare forskning kring EBP. Efter det presenteras uppsatsens teoretiska utgångspunkter och hur de har format uppsatsen. Utifrån tidigare forskning och de teoretiska utgångspunkter genomförs två undersökningar, en om centrala idébärare på nationell nivåns översättningar och en om översättningarna av EBP hos socialsekreterare som arbetar med utredning och/eller behandling. Dessa två undersökningars metod beskrivs i ett eget kapitel. Därpå följer två kapitel som redovisar undersökningarnas resultat och analyserar dem var för sig. I det avslutande kapitlet så jämförs de båda undersökningarnas resultat med varandra och uppsatsens övergripande resultat kopplas sen till tidigare forskning och till teorin.

Tidigare forskning

I detta kapitel så beskrivs den tidigare forskning som uppsatsen förhåller sig till. Forskningen används dels som en grund för den vidare utformningen av uppsatsen och dels för att kunna placera in dess resultat i ett större sammanhang.

Riktlinjemodellen och critical appraisal

En delning i översättningarna av EBP som uppmärksammats mycket i den tidigare forskningen kategoriseras ofta i två modeller; en riktlinjemodell och en critical appraisal-modell (Bergmark et al 2011 s.15-17, Bohlin 2011 s.45-50). Skillnaden dem emellan rör hur handläggare ska inhämta vetenskaplig kunskap för att välja insats. I critical appraisal-modellen så samlar, granskar och bedömer handläggaren själv vetenskaplig kunskap och väljer en insats efter det. I riktlinjemodellen så är detta arbete dock utlagt på en annan instans som rekommenderar evidensbaserade behandlingsmetoder. Handläggarens roll blir då att välja insatser utifrån en manual som fastställs av någon annan (Bergmark et al 2011 s.15-17). Modellerna innehåller ganska olika synsätt på socialsekreterarna och deras förmåga, vilket innebär att de står i konflikt till varandra (Karlsson och Bergmark 2012 s.254).

Båda modellerna har kritiserats, både i den nationella och i den internationella debatten. Kritiker till critical appraisal menar att det är en modell som ställer orimligt höga krav på att socialsekreterarna själva ska vara insatta i den aktuella forskningen och bedöma dess relevans och evidensgrad. Modellen är därför enligt kritikerna inte realistisk. Riktlinjemodellen har fått kritik för att den kan begränsa socialsekreterarnas handlingsutrymme och leda till en deprofessionalisering då de reduceras till genomförare av förskrivna manualer och program (Karlsson och Bergmark 2012 s.254).

I Sverige så har riktlinjemodellen tidigare varit ganska brett förespråkad, främst av CUS, IMS och Socialstyrelsen, medan det inom forskarvärlden främst förespråkats critical appraisal (Sager och Bohlin 2011 s. 217-218, Bergmark et al 2011 s.39-50). Idag förespråkas dock riktlinjemodellen allt mindre på ett öppet sätt. Några menar att det nu har skett en viss syntes mellan modellerna, och att debatten därför har gått förbi konflikten mellan critical appraisal och riktlinjemodellen (Svanevie 2011 s. 189, Oscarsson 2009, Sager och Bohlin 2011). Andra tycker dock att det nu pratas mycket om critical appraisal som grunden för EBP, men att det i

praktiken hos aktörer som Socialstyrelsen arbetas utifrån en riktlinjemodell (Karlsson och Bergmark 2012 s. 254-255).

Socialchefers förståelse av och attityd till EBP

I två undersökningar från IMS och Socialstyrelsen tillfrågas chefer i socialtjänsten om i vilken grad de använder evidensbaserade insatser. Båda undersökningarna är enkäter skickade till ett urval av chefer och genomförda 2007 och 2010. I båda undersökningarna är det en majoritet av cheferna som anger att de använder evidensbaserade insatser. Författarna dömer dock ut en stor del av det som anges som att inte vara evidensbaserade insatser och menar att chefernas kunskap om vad som är evidensbaserade insatser är svag. Användning av evidensbaserade insatser förekommer ändå inom delfälten barn och ungdomar och missbruk. Inom äldreomsorgen, funktionshinder och försörjningsstöd förekom användandet av evidensbaserade insatser i princip inte alls. Dessa resultat finns i båda undersökningarna. I båda undersökningarna förordas också en riktlinjemodell av EBP (IMS 2008, Socialstyrelsen 2011). Lundström och Shanks, som är kritiska till riktlinjemodellen av EBP, kommer till liknande resultat i en egen enkätundersökning gjord till chefer i socialtjänsten kopplade till fackförbundet SSR. De menar att evidensbegreppet har vidgats och att cheferna har oklara gränser för vad som kan ses som evidensbaserade insatser. De tar också upp att omkring en fjärdedel av cheferna ställde EBP mot vad som kallas tyst kunskap och ett mer relationsbaserat socialt arbete (Lundström och Shanks 2013). I alla tre av dessa enkätundersökningar framkommer att chefer på olika nivåer i socialtjänsten är generellt positiva till EBP och har blivit mer positiva över tid (IMS 2008, Socialstyrelsen 2011, Lundström och Shanks 2013).

Avby et al genomförde 2011 semistrukturerade intervjuer med sex politiker och åtta chefer i socialtjänsten från tre olika kommuner. Författarna ordnar intervjusvaren i en hierarki med fem kategorier efter hur omfattande förståelse intervjupersonerna har för EBP. Längst upp i hierarkin finns de som har en förståelse av EBP som författarna menar ligger i linje med en critical appraisal-modell av EBP. I mitten ligger de som förstår EBP enligt riktlinjemodellen. Längst ner ligger de som har en svag eller ingen insikt vad EBP är eller kan vara. Författarna är kritiska mot en riktlinjemodell av EBP och förordar en critical appraisal-modell. De är också kritiska till att förståelsen av EBP varierar så kraftigt mellan intervjupersonerna och menar att det är något som behöver tas hänsyn till i vidare implementering (Avby et al 2014).

Socialsekreterares förståelse av och attityd till EBP

Två undersökningar har gjorts om vilken innebörd socialsekreterare ger EBP (Bergmark och Lundström 2008, Christophs et al 2009). Båda dessa är enkätundersökningar där respondenterna får tolka EBP utifrån förkonstruerade kategorier, vilket innebär att respondenterna måste inordna sin förståelse av EBP i enkätmakarnas förståelse för EBP. Undersökningarna är genomförda 2006 respektive 2007. Den ena undersökningen är gjord på socionomer anslutna till SSR och den kategori absolut flest, 77%, kryssade i var att EBP sågs som användandet av evidensbaserade metoder (Bergmark och Lundström 2008). Den andra undersökningen genomfördes på personal inom missbruksvårdens fyra olika områden och där var de två kategorier som fick mest medhåll inom socialtjänsten att EBP "ökar klienternas rättstrygghet genom att godtycke minskar" och att det "innebär en möjlighet för ökad professionalitet inom missbrukarvården" (Christophs et al 2009 s.86). I båda dessa undersökningar så går dock tolkningarna isär och i båda lyfts det fram att det finns kritiska röster även om attityden generellt är positiv. Författarna i båda undersökningarna är kritiska till det sätt som Socialstyrelsen formulerar EBP och förespråkar själva en critical appraisal-modell (Christophs et al 2009 s.94-96, Bergmark och Lundström 2008 s.11-14). Christophs et al menar att det finns en skillnad mellan vad deras respondenter, alltså olika professioner inom missbruksvården, pekar ut som viktiga faktorer för kvalitet i missbruksvården och vad som karaktäriserar arbetet i praktiken. De skriver att "*[s]amma något klivna bild framträder om man ser till praktikernas uppfattning om vad som är viktigt för att uppnå ett bra resultat i klientarbetet, respektive hur de beskriver vad som i realiteten styr detta arbete. I båda fallen framträder en bild där man å ena sidan betonar vikten av forskningsgenererad kunskap, manualbaserat arbete och specifika metoder, men å den andra sidan talar om vikten av ett gott bemötande, av att lyssna till den enskilde klienten och av att lita till sin egen erfarenhet och sitt eget omdöme.*" De tolkar detta som att idén inte då hade omsatts till praktik i missbruksvården utan fortfarande befann sig på en språklig nivå (Christophs et al 2009 s.93-94).

EBPs spridning i socialtjänsten

Kajsa Svanevie (2011) har gjort en omfattande studie kring EBP:s utveckling i den svenska socialtjänsten i sin doktorsavhandling. Hon har genomfört dokumentstudier mellan 2003 och 2010 med syftet att beskriva och förklara spridningen av EBP i en narrativ syntes. Svanevie utgår främst ifrån diffusionsteori men lånar begrepp från översättningsteori och teorin om isomorfa tryck, och diskuterar också utvecklingen i relation till Kuhns teori om paradig.

Paradigm definieras som "... *hela den uppsättning av föreställningar, värderingar, metoder osv. som är gemensamma för medlemmarna i ett givet samfund.*" (Kuhn 1962 i Svanevie 2011 s.19). Svanevie menar att EBP kan förstås som ett nytt paradigm, alltså som ett nytt sätt att se på socialt arbete som uppfunnits av ett antal nyckelarkitekter som en reaktion på en kris, alltså att ett problem har uppstått som inte kan lösas inom ramen för det gamla paradigmet. Ett nytt paradigm skiljer sig stort från gamla paradigm och utgör ett betydande framsteg i utvecklingen (Svanevie 2011 s.19-20). Svanevie menar att spridningen av EBP i socialtjänsten kan beskrivas som ett begynnande paradigmskifte men att det ännu inte är helt omfattande i hela socialtjänsten. Hon pekar framför allt på att dess genomslag i vad hon kallar den dagliga praktiken fortfarande är låg (Svanevie 2011 s.198).

Svanevie ställer sig bakom en critical appraisal-modell av EBP, baserad på Sackett et als (1997) evidensbaserade medicin (EBM). Hon kallar det för en strikt paketering av EBP men menar att spridningen av den har misslyckats då den mjukats upp och frångåtts i översättningar, och i vissa fall helt upplösts. I den lokala praktiken har missförstånd av idén och motstånd mot den också bidragit till att den strikta paketeringen inte har implementerats. Svanevie menar att de två olika paketeringarna av EBP, de som andra författare senare benämner riktlinjemodellen och critical appraisal och som har utgjort grunden för en konflikt mellan idébärare av EBP, är på väg mot en syntes. Denna syntes mellan de två modellerna menar hon utgör en god grund för en ny strikt paketering av EBP och hon tror att den, genom en hårdare kontroll av idéspridningen uppifrån, kommer leda till en snabbare implementering av EBP i den lokala praktiken.

Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel ska jag gå igenom de teoretiska utgångspunkter som utgör grunden för ansatsen i uppsatsen och förståelsen och analysen av studieobjektet - EBP. Kapitlet börjar med att översättningsteori ställs mot diffusionsteori för att klargöra skillnaderna i de båda ansatserna. Sedan fortsätter kapitlet med en beskrivning av översättningsteori. Översättningsteori är en teoretisk referensram inom den nyinstitutionella teoriskolan om idéspredning. Här utgår jag huvudsakligen ifrån den modell av översättningsteori som skapats av Czarniawska och Joerges i deras verk *Travel of Ideas* (1996), men tar även in tankar, kommentarer och påbyggnader av modellen av andra författare, och jag kommer senare även att bygga ut modellen något ytterligare med Brunssons hyckleriteori (1993). Kapitlet avslutas med att teorin knyts närmre till uppsatsens studieobjekt och undersökningar i en analysmodell.

Översättning kontra diffusion

Översättningsteori utgår ifrån en metafor om mode när den ska beskriva vilka idéer som sprids och varför. Tanken är då att idéer sprids därför att de blir populära och blir till trender, vilka sprider sig på ett sätt som kan liknas vid klädmoden (Rövik 1996). De idéer som blir populära är ofta de som harmoniserar med den samtida tidsandan, vilken enligt Czarniawska och Joerges "*like all the holy spirits, has the double virtue of being invisible and all-encompassing*" (Czarniawska och Joerges 1996 s.36). Vad som dock kan vara enklare att se och avgränsa är vad Czarniawska och Joerges kallar legitimerande narrativ och metanarrativ, alltså berättelser om vad som är modernt, sant och gott, som producerar s.k. master-idéer. En master-idé är ett slags legitimitetssystem med en tillhörande förklaringsmodell för vad som är en god organisation och vilka värden en sådan organisation bör bygga på. Inte sällan finns en master-idé som dominerar, även om det kan finnas många utmanare, och som då blir till ett slags fokus för idétrender. Genom att knyta idéer till master-idéer så kan de legitimeras och få kraft till att bli en trend samtidigt som de görs igenkännliga för mottagarna (Czarniawska och Joerges 1996 s.36-37, Lindblom och Erlingsdottir 2005 s.31-32).

I kontrast mot bilden av idéspredning som drivet av moden står diffusionsteorin. I diffusionsteorin ses idéspredning som en process som liknas vid hur gas sprider sig i ett rum. Tanken är då att idéerna sprider sig likt gaspartiklar från en viss punkt, med olika kraft beroende på spridningsmetod, ut till rummets kanter och fördelar sig sedan jämt. När det ska beskrivas varför vissa idéer inte når fram används andra fysikaliska metaforer som till

exempel motstånd och tröghet (Czarniawska och Joerges 1996). I diffusionsteorin är utgångspunkten att idéer sprider sig därför att de är objektivt bra och bidrar med ekonomisk eller teknisk effektivitet. Man tänker sig att idéerna har en inneboende kraft som gör att de sprids, och att bra idéer sprids bättre och enklare än dåliga (Fernler 2012 s.25, Sahlin och Wedlin 2008 s.221).

I översättningsteorin så finns det dock inget sådant antagande, utan man tänker att idéer sprids därför att de blir populära, och blir populära därför att de sprids. I översättningsteori så får idéer kraft utav sin spridning och konstrueras som bättre ju mer de sprids (Sahlin och Wedlin 2008). Det hänger ihop med att man inom nyinstitutionalismen ser organisationer och personer i organisationer som sociala aktörer, snarare än strikt rationella, som i stort agerar utifrån en logik om vad som är lämpligt att göra i en viss situation när man identifierar sig som en viss roll (March och Olsen 2004). Det betyder att man inom nyinstitutionalismen ser organisationer och personer som inbäddade i en politisksocial miljö¹ som de behöver förhålla sig till och som förhåller sig till dem (Sahlin och Wedlin 2008 s.222).

Att aktörer agerar utifrån en logik om vad som är lämpligt, alltså en lämplighetslogik, står i kontrast till andra rationella organisationsteoriens antagande om en konsekvenslogik, alltså att aktörer agerar främst utifrån förväntade konsekvenser och rationellt planerar framåt. Nyinstitutionalister menar dock att det finns en förväntan på att aktörer ska framstå som att de agerar konsekvenslogiskt vilket får effekter för både hur de framställer sig själva och hur de agerar (Brunsson 1993).

En stor skillnad mellan översättningsteorin och annan idéspredningsteori är att man tänker sig att aktörerna som sprider den trendiga idén också översätter den till sin egen kontext utifrån sin egen referensram. Det innebär att idéer förändras när de sprids, och samma idétrend kan leda till mycket olika förändringar i olika kontexter. Det skiljer sig starkt från hur man tänker på idéspredning i diffusionsteorin där utgångspunkten är att idéerna ska förbli oförändrade när de sprids därför att det är den tänkta ursprungsmodellen av idén som är den rätta. I översättningsteorin så finns det dock ingen tänkt ursprungsidé, utan man menar att idéer flyter runt hela tiden och översätts kontinuerligt i kedjor. Det som varierar är deras popularitet i olika tider och sammanhang. Att idéer förändras när de färdas ses därför inte som någonting

¹ Jag använder begreppet politisksocial miljö här istället för institutionell miljö/omgivning vilket annars är en vanlig benämning inom andra inriktningar av institutionell teori. De bygger dock på en annorlunda definition av begreppet institution så för att undvika mer än nödvändig begreppsförvirring undviker jag att benämna det institutionell miljö/omgivning.

negativt inom översättningsteorin, så som det kan göra inom diffusionsteorin (Czarniawska och Joerges 1996).

Översättningsteori

Czarniawska och Joerges modell av översättningsteori fokuseras kring hur de menar att idéer färdas mellan olika organisatoriska fält, alltså verksamhetsområden som socialtjänst, sjukvård eller skola. Färden beskrivs som en kedja där idén hela tiden översätts mellan olika stadium. Idéer går från att vara just idéer till att bli kvasiobjekt och sedan objekt. När idéer når detta stadium kan de färdas genom att de bäddas ur en kontext, alltså en tid och/eller plats, och bäddas in i en annan och därmed färdas mellan olika kontexter. Därefter översätts de i handling som översätts till institutioner vilket sedan kan ligga till grund för en översättning till en ny generation av idéer (Czarniawska och Joerges 1996 s.22-26).

Översättning är en metafor för hur idéer samtidigt som de färdas genom tid och rum omformas och omformar översättaren (Czarniawska och Joerges 1996 s.23-24). Czarniawska och Joerges menar att översättning av idéer inte sker som ett svar på upptäckta problem och identifierade lösningar. Problem, lösningar och länken dem emellan är konstruerade och de är snarare ett resultat av en översättningsprocess än vad som startar processen (Czarniawska och Joerges 1996 s.25-26).

Kontakt med nya idéer triggar tolkning utifrån en persons referensram. En idé görs begriplig och meningsfull när den relateras till andra idéer. Idén kan då kategoriseras och knytas samman med referensramen vilket då samtidigt förändrar både idén och referensramen. Förändringen kan ske i olika grad, vissa idéer tolkas som att de bara bekräftar vad personen redan vet, medan andra mer påtagligt omstrukturerar referensramen. Genom reflektion kan sedan personer enligt Czarniawska och Joerges göra upptäckter där idéer ges ny mening i förhållande till personen och vad personen gör. Upptäckt ska i detta sammanhang inte förstås som att någonting nytt hittas, utan att någonting nytt skapas genom tankekraft som kan bli applicerbart i handling (Czarniawska och Joerges 1996 s.27-29).

Idéer kan materialiseras på olika sätt. De kan bli kvasiobjekt, alltså fraser, språkliga etiketter eller abstrakta koncept, och objekt, alltså maskiner, böcker eller verktyg. Det är när idéer blir till kvasiobjekt eller objekt som de kan resa från plats och tid till en annan. Vilket innebär, om man ska vara strikt, att det inte är idéer i sig som färdas utan objekt som är representationer av

idéer. Idéer kan också materialiseras i handling, vilket genom upprepning kan bli till institutioner (Czarniawska och Joerges 1996 s.32-33).

Definitionen av vad som är en institution skiljer sig en del mellan teoribildningar och mellan olika akademiska fält (Eriksson-Zetterquist 2009 s. 7-8). Inom den skandinaviska nyinstitutionella teorin kan institutioner beskrivas som handlingsmönster som kommer ur samlingar av sociala regler och roller som normalt tas för givna. De formar hur handlande sker genom att de låter personer veta vilken roll de förväntas anta i en given situation och vad som är rätt sak att göra. Institutioner lärs genom socialisationsprocesser, det vill säga individer lär sig dem i de sociala sammanhang där de förekommer - i grupper av människor som delar institutioner. De sociala regler och roller som ingår i en institution tolkas ofta mer omedvetet men försvaras och tillskrivs mening om de ifrågasätts. Detta kan göra institutionaliserade handlingsmönster svåra att förändra vilket leder till en spårbundenhet. Det innebär också att konflikt och motstånd mot en förändring kan synliggöra institutioner och vara en indikation på hur det går för en trend och var i översättningsprocessen den befinner sig. Institutioner skapas och förändras genom institutionalisering, alltså att de sociala reglerna och rollerna i en grupp skapas eller omformas (Czarniawska och Sevón 1996 s.3-4, Czarniawska 2008 s.769-770).

Institutioner ska dock inte ses som deterministiskt styrande i meningen att personer alltid agerar i enlighet med dem, utan inom den skandinaviska nyinstitutionalismen ses aktörer som personer som också agerar utifrån intresse och med intention att nå mål. Detta gäller även översättningsprocessen, en översättare tolkar och formar en ny idé både utifrån vad som anses lämpligt givet den institutionella miljö denne befinner sig i och utifrån en egen ambition och vilja (Czarniawska och Joerges 1996).

Institutioner gör handlande i sociala sammanhang mindre ansträngande då de ger genvägar till vad som är rätt och fel. De är också en källa till identitet för både individer och grupper och ger sociala grupper stabilitet och ordning genom social kontroll. Czarniawska och Joerges menar att detta också skapar utrymme för nya idéer att komma in i organisationer. Kreativitet skapas ur en grund av rutin, en stark identitet ger mod att innovera och experimentera och social kontroll och konformitet skapar en vilja att sticka ut och göra något nytt. Nya idéer får då en grogrund. Vissa passerar utan någon större inverkan eller legitimerar bara status quo. Andra idéer överlever dock den modetrend som gjorde dem uppmärksammade för organisationerna genom att de översätts i handling och senare blir nya institutioner som i sin

tur skapar en grund för nya idéer. På detta sätt är institutioner både en motkraft till förändring och en motor (Czarniawska och Joerges 1996 s.37-39).

Idéer behöver inte direkt skapa nya handlingsmönster för att institutionaliseras, utan de kan genom översättning kopplas samman med redan existerande handlingsmönster. Sådan översättning omvandlar dock både idén och handlingsmönstret då dessa anpassas till varandra. Att sammankoppla idé och handling är dock inte något som driver översättning, utan en konsekvens av översättning. Czarniawska och Joerges trycker på att för att översättning ska ske så måste det finnas en vilja hos en potentiell översättare. Översättning, menar de, sker inte genom kalkylerade val utan genom vilja. Översättaren behöver uppleva en idé som någonting positivt och sedan genom upptäckande koppla idén till specifika, redan existerande eller tilltänkta, handlingsmönster. Materialiseringen av idén till handling sker sedan gradvis genom att idén går från abstrakt till konkret, från en tanke om handlingen till en plan för handlande och sedan till handling (Czarniawska och Joerges 1996 s.40-41).

Idébärare och idéanvändare

Kajsa Lindberg och Gudbjörg Erlingsdottir (2005) menar att vid studiet av hur idéer färdas mellan olika organisatoriska fält så kan de inblandade aktörerna delas upp i idébärare och idéanvändare. Idébärare kan vara till exempel myndighetspersoner, konsulter, forskare eller andra som inhämtar en idé från ett organisatoriskt fält och i ett första steg översätter den till ett annat. När en idé inhämtas så rycks den loss från det första fältet och görs kontextlös, det vill säga att den görs fri från drag bundna till den tid och plats den kommer ifrån. Samtidigt så kopplas idén samman med olika master-idéer genom att en framgångsberättelse konstrueras om hur lyckad idén varit i fältet den ryckts loss ifrån. För att idén ska bli lättare att kommunicera så paketeras den sedan av idébärarna och översätts då till en prototyp, modell eller ett recept som enklare kan spridas. Paketering innebär både en redigering i innehåll för att bädda in idén i det nya fältet och en slags marknadsföring av idén där den framställs som en rationell åtgärd i fältet genom att kopplas samman med problem, mål och andra trendiga idéer.

Idébärarna är dock oftast inte själva verksamma i den lokala praktiken, utan när idén har paketerats så färdas den vidare till idéanvändare som packar upp idén och översätter den till sin egna lokala kontext i enlighet med modellen av Czarniawska och Joerges. Eftersom idébärare och idéanvändare verkar i olika steg av översättningen mellan fält och med olika intressen för översättningen så menar Lindberg och Erlingsdottir att deras översättningar

kommer skilja sig åt. Idébärarnas översättningar syftar främst till att paketera, legitimera och sprida idéerna, medan idéanvändarnas översättningar syftar till att mynna ut i handling utifrån de förutsättningar som finns i den lokala praktiken (Lindberg och Erlingsdottir 2005).

Kjell Arne Røvik menar dock att det är viktigt att tänka på att översättningsprocessen som en helhet sällan följer klara steg där en mer abstrakt idé kommer in i någon slags topp av ett organisationsfält och sedan gradvis blir mer konkret samtidigt som den färdas nedåt. Idéer som har varaktiga trender finns ofta kvar i ett fält en längre tid och växlar mellan abstrakt och konkret, och fortsätter att översättas och förändras i relation till andra trender. Det är inte heller så att idéanvändare måste använda sig av en enskild paketering som grund för sin översättning, utan de kan utgå ifrån flera olika paketeringar eller komma i kontakt med idén på ett mer icke-förpackat sätt vilket också kan trigga översättning (Røvik 2008 s.251-258).

Røvik menar också att en översättningsprocess inte bör förstås som att idébärare överränner idéer och paketeringar till passiva idéanvändare. Idéanvändare är istället ofta själva mycket aktiva i att ta in nya idéer och översätta dem (Røvik 2008 s.251-258). Idébärare paketerar och marknadsför idéer och gör dem lättillgänglig inom ett fält, men det är idéanvändarna som aktivt hämtar in en idé i den lokala praktiken drivna av något slags intresse, vilja och mål. Marknadsförningen av idéer handlar enligt Røvik mycket om att knyta idén till fältet, förse den med markörer som relaterar den till aktuella frågor och händelser. Ofta rationaliseras också inhämtningen och paketeringen av idén i efterhand genom att framställa det som att den tillkom som ett svar på en viss problematik. Det skapas en berättelse om hur idén har färdats, i fältet och i andra fält, som görs till en del av paketeringen (Røvik 2008 s.258-262).

Idéer som legitimitetsskapande symboler

Nils Brunsson har tidigare resonerat kring relationen mellan idéer och handlingar i en organisation utifrån ett nyinstitutionellt perspektiv (1993), även om det inte är kopplat till just översättningsteori. Brunsson menar att vilka idéer en organisation reflekterar ut mot sin politisksociala miljö är en viktig källa för legitimitet. Samtidigt finns det en förväntan på organisationer utifrån antagandet om rationellt konsekvenslogiskt agerande att de idéer en organisation uppvisar ska styra handlande i den lokala praktiken och att handlandet därmed är konsekvent med idéerna. Detta är dock svårt att uppnå eftersom idéer och handlande har olika förutsättningar språkligt, socialt och praktiskt. Det går inte alltid att prata om idéer och handlande på samma sätt - vad som sägs kan inte alltid göras och vad som görs kan inte alltid sägas. Idéer och handling utvecklas även i två olika politisksociala miljöer, alltså hos

idébärare och idéanvändare, där olika master-idéer om vad som är sant och gott kan gälla. Det betyder att idéer kan bli olika trendiga, och därmed ha olika chans att översättas, hos de olika aktörerna eftersom idéerna har olika förutsättningar för att skapa legitimitet för verksamheten. Idéer kan också bli trendiga och översättas i en snabbare takt än vad handling kan vilket över tid kan innebära svårigheter att leva upp till förväntningen om konsekvenslogiskt agerande. Idébärare kan också fortsätta att översätta idéer i ett fält vilket kan innebära att de hinner förändras samtidigt som de översätts till handling, och att handlandet då hela tiden ligger efter i förändringen då det är långsammare (Brunsson 1993).

Enligt Brunssons teori, sett utifrån ett översättningsteoretiskt perspektiv, så krävs det att för att kunna upprätthålla bilden av det organisatoriska fältet som rationellt konsekvenslogiskt att de idéer som rör sig där inom hanteras både på ett symbolplan och på ett handlingsplan. Eftersom förutsättningarna för vad som är en god idé på de olika planen är olika så kan det uppstå en spänning dem emellan som gör det svårt att upprätthålla bilden av att handlandet styrs av de idéer som reflekteras ut från fältet mot dess politisksociala miljö. Det kan, enligt Brunsson, leda till att organisationer antar olika strategier som minskar spänningen mellan symbol- och handlingsplanen (Brunsson 1993).

Symbolplanet är nära kopplat till modetrender. En modetrend anger något som det ligger i samtiden som fördelaktigt att visa upp. Att visa sig modern innebär att följa moden som upplevs reflektera de metanarrativ som utgör den samtida moderniteten. Men som Brunsson pekar på så finns det en skillnad på vad som visas upp, det symboliska, och vad som görs, och dessa två plan behöver inte alltid vara konsekventa i vilka idéer som dominerar dem. Men eftersom det finns en tanke om att symbolplanet och handlingsplanet bör vara konsekvent i en organisation så finns det ett tryck på att de trender som anammats på symbolplanet även bör anammas på handlingsplanet. Därför så blir symbolplanet en väg för idéer in i en organisation. Genom att först anammas på symbolplanet så uppstår möjligheten att de också översätts till sådant handlande som uppfattas som konsekvent med den bild som reflekteras på symbolplanet. För att ett sådant tryck ska uppstå så behöver dock inkonsekvensen mellan symbol- och handlingsplanet konstrueras av de inblandade aktörerna. Aktörerna behöver uppleva inkonsekvensen och dessutom se den som någonting dåligt som behöver åtgärdas. Därför kan upplevd inkonsekvens mellan symbol- och handlingsplan vara en indikator på var en idétrend befinner sig i översättningsprocessen och om den kan komma att översättas i handling eller avta utan att vidare påverka det dagliga arbetet i organisationen.

Analysmodell

I denna uppsats är syftet att beskriva och förstå två grupperns översättningar av EBP; idébärare och idéanvändare. För att kunna systematisera både analysen och framställningen av deras översättningar kommer jag nu att presentera en analysmodell som jag har skapat utifrån teorin som beskrivits här ovan. Analysmodellen delas upp efter de två grupperna och är uppbyggd kring centrala teman i teorin om översättningar.

Idébärarnas översättningar kommer att analyseras utifrån temana modeller, begrepp, handling och idé och koncept. Idéanvändarnas översättningar analyseras utifrån temana begrepp, handling, symbolplan vs handlingsplan, attityd och idé och koncept. Genom att beskriva både lika och olika översättningar kopplade till EBP inom varje tema, och relatera dem till varandra, så är ambitionen att ge en bild av den variation som finns. Alltså att lyfta fram olika tolkningar av EBP genom att lägga vikt och fokus vid de olika centrala delarna i teorin.

Teman	
Idébärare	Idéanvändare
* Paketeringar	* Språk
* Språk	* Handlande
* Handlande	* Konsekvens
* Idé	* Attityd
	* Idé

Några teman är unika för en av översättningsgrupperna, medan andra förekommer hos båda. Detta för att idébärare och idéanvändare i teorin antas översätta både på olika sätt, med olika syfte och i olika miljöer. När idébärarnas översättningar studeras så läggs fokus på deras paketeringar av EBP och hur de presenteras, vilka begrepp som kopplas till EBP och hur de definieras och används, vilka handlingar som de tänker sig utgör en EBP och slutligen på hur EBP förstås, alltså vad man tänker att det är, och vad som är dess idé. Idéanvändarnas översättningar studeras på ett liknande sätt, men istället för paketeringar studeras hur EBP förekommer på symbolplanet och handlingsplanet på idébärarens enhet, alltså om idén reflekteras, och i så fall hur, och mot vilka och om den reflekterade bilden upplevs konsekvent

med handlandet. Idébärarnas attityd och inställning till vad de översätter som EBP undersöks också då det är centralt för om idén översätts till handlande enligt Czarniawska och Joerges och det inte kan tas för givet att de har en positiv inställning så som hos idébärarna.

Ordningen på temana går gradvis från det materialiserade och explicita mot det immateriella och implicita. Detta för att analysen av de senare temana mer och mer bygger på tolkningar av vad som återfinns i de tidigare temana. Ingen av temana ska dock förstås som att de befinner sig i en extrem ände av skalan. Analysen i temat idé bygger dock mer på en samlad tolkning med delar av de andra temana än vad analysen av begreppen gör.

Temana kan också ses som en nedbrytning och kategorisering av olika uttryck som idén om EBP kan ta och genom vilka det blir möjligt att ringa in och förstå idén i sig som fenomen.

Det empiriska underlaget till den ovan skissade analysen utgörs av två undersökningar av två gruppers översättningar. I nästa kapitel beskrivs mer om hur undersökningarna och analysen av deras resultat har gått till.

Metod

I detta kapitel kommer jag först att utifrån teori och tidigare forskning att vidare inrikta och avgränsa uppsatsen. Därefter kommer metoden i de två undersökningarna som utgör det empiriska underlaget för analysen att beskrivas.

Inriktningar och avgränsningar

Inom fältet socialtjänst så har spridningen av EBP pågått länge och tagit många olika vägar. Ett stort antal aktörer på nationell, regional och lokal nivå har varit inblandade på olika sätt, ofta i tillfälliga och begränsade projekt. Att identifiera alla tänkbara inblandade aktörer och undersöka deras översättning av EBP blir därför ett för omfattande arbete för att rymmas i denna uppsats. Därför inriktas uppsatsens undersökning till de viktigaste idébärarna på nationell nivå och ett urval av de utpekade idéanvändarna i den lokala praktiken, och deras respektive översättningar av EBP. Utgångspunkten är då att dessa två grupper utgör de viktigaste i översättningskedjan av EBP inom fältet socialtjänst, då den ena tar in och paketerar idén och den andra bäddar in den i en lokal praktik och omsätter den i handling, och att de därför är mest intressanta att förstå. Genom att studera båda gruppernas översättningar kan de också relateras till varandra, vilket kan skapa större förståelse för hur översättningen har gått till i fältet socialtjänst i helhet.

Flera viktiga idébärare av EBP, bland annat kunskapsguiden.se som drivs av Socialstyrelsen och Oscarsson (2009) som getts ut av Sveriges kommuner och landsting (SKL), pekar ut socialsekreterare som jobbar med utredningar och föreslår insatser som tänkta idéanvändare. Enligt flera idébärare är det just dessa utredande socialsekreterare som i slutändan genomför EBP och de framstår därför som de mest centrala idéanvändarna. Den kunskap om dessa idéanvändares översättningar som återfanns i den tidigare forskningen var dock främst av kvantitativ art och framtagen utifrån diffusionsteoretiska utgångspunkter. Det finns därför en viktig empirisk lucka i form av mer kvalitativa beskrivningar av dessa idéanvändares översättningar som inte utgår ifrån och försöker inordna dem i en viss förståelse av EBP.

Det övergripande fältet socialtjänst och kan delas upp i delfält så som missbruk, äldreomsorg, barn och ungdomar, funktionsstöd och försörjningsstöd. I Socialstyrelsens enkätundersökningar av i vilken utsträckning socialchefer angav att de använde evidensbaserade insatser framkom det att i delfälten äldreomsorg och funktionsstöd så förekom nästan ingen användning av evidensbaserade insatser, något som förklaras med att

det finns få insatser inom de fälten som kan kallas evidensbaserade enligt Socialstyrelsen. Delfältet försörjningsstöd uteslöts ur undersökningen på förhand eftersom Socialstyrelsen menade att EBP inte var tillämpligt där. I delfältet barn och ungdom och delfältet missbruk fanns det dock i båda undersökningarna en god tillgång på insatser som Socialstyrelsen menade var evidensbaserade och en användning av de insatserna rapporterade av cheferna.

Eftersom delfälten missbruk och barn och ungdom verkar skilja sig från delfälten äldreomsorg, funktionsstöd och försörjningsstöd, och det verkar som att EBP som idé huvudsakligen har spridits i de första två delfälten, avgränsas uppsatsen till att undersöka hur EBP översätts i delfälten missbruk och barn och ungdom.

De två undersökningarna

En del i att förstå översättningen av EBP i fältet i stort är att relatera de olika aktörernas översättningar till varandra och till översättningsteorin. Men då det är olika grupper av aktörer, och information om deras översättningar är olika tillgängliga, har det gjorts två olika studier som beskriver aktörgrupperna var för sig. Den första fokuserar på idébärarna och den andra på idéanvändarna. Den första studien har genomförts som en dokumentstudie medan i den andra har intervjuer använts som metod.

Det som studeras i både dokument- och intervjustudien är objekt, i översättningsteoretisk mening. Objekten är skrifter och tal om EBP, och utifrån dessa försöker jag sedan härleda idén som objektifieringen översatts från och idén om handling som kan översättas från objektifieringen. Det betyder att jag i hög utsträckning kommer att tolka objekten och att min tolkning utgör en stor del av metoden.

Dokumentstudie

Min dokumentstudie har skett genom att jag har sökt via olika söktjänster, främst Göteborgs universitetsbiblioteks supersök, Google och Google Scholar, på fraser och begrepp kopplade till EBP på både engelska och svenska. Sökningen ledde mig fram till vetenskapliga artiklar, olika myndighetsdokument och böcker om EBP och jag har försökt följa alla relevanta referenser för att på så sätt få en god bild av diskussionen kring EBP. Utifrån ett helhetsintryck om vilka frågor som är mest diskuterade och återkommande, och vilka aktörer som intar en mer central ställning, har jag sedan försökt att återge denna diskussion där fokus ligger på att visa på likheter och skillnader i översättningarna av EBP.

Materialet till undersökningen består dels av olika svenska introduktions- och grundböcker i evidensbaserad praktik i socialtjänsten (Oscarsson 2009, Freij 2012, Jergerby 2008, Svanevie 2013), texter av svenska forskare som diskuterar EBP och/eller förordar en viss förståelse av fenomenet (ex Bohlin och Sager 2011, Bergmark et al 2011, Tengvald 2003), hemsidan kunskapsguiden.se som skapats av Socialstyrelsen och innehåller deras introduktion till och syn på EBP och andra centrala svenska myndighetspublikationer där EBP definieras och diskuteras (SOU 2008, Socialdepartementet 2010-2015, Statskontoret 2014)

Det finns mycket skrivet om EBP i flera olika vetenskapliga fält och från många olika länder. Studien har dock i enlighet med uppsatsens syfte fokuserat på det som skrivits om och för EBP i den svenska socialtjänsten.

De olika översättningarna har sedan analyserats utifrån temana i analysmodellen. I temat paketeringar går olika sätt att paketera EBP igenom, alltså olika sätt att begripliggöra fenomenet genom att översätta det till någonting som beskriver vad det är för andra. I temat Språk lyfter jag fram olika definitioner och tolkningar av de centrala begreppen som kopplas till EBP och diskuterar variationer och hur kopplas till EBP. I temat Handling beskrivs vad olika översättningar av EBP föreskriver för handlande och vilka som är de tänkta idéanvändarna. I temat Idé så knyts analysen ihop genom en diskussion som ämnar svara på den första av uppsatsens frågeställningar om på vilka sätt idén om EBP översätts av idébärare.

Intervjuer

För att kunna svara på hur idéanvändarna förstår och översätter EBP har jag använt mig av intervjuer som metod. Totalt har 11 socialsekreterare intervjuats, varav 1 endast arbetade med behandling, 3 arbetade med behandling men hade erfarenhet av att arbeta med utredning, och 7 arbetade som utredare vid tiden för intervjun. Av de intervjuade var 6 kvinnor och 5 män, och det fanns ingen uppenbar överrepresentation av personer i en viss ålder eller med en viss erfarenhet av att arbeta som socialsekreterare. Alla intervjuade arbetade inom delfälten barn och ungdom eller missbruk.

Intervjuerna genomfördes under maj och juni 2015. Intervjupersoner hittades genom att jag mejlade till enhetschefer för barn- och ungdomsenheter eller missbruksenheter i 9 av Göteborgs kranskommuner. I mejlet gjorde jag en förfrågan om cheferna kunde hjälpa mig att få kontakt med intervjupersoner genom att vidarebefordra ett följebrev (se Appendix A) som förklarade undersökningens utformning och syfte. Det hade givetvis varit bättre att kunna

kontakta socialsekreterarna direkt men det visade sig vara i stort sett omöjligt att identifiera och få kontaktuppgifter till alla potentiella intervjupersoner i kommunerna.

Eftersom syftet med undersökningen var att identifiera och beskriva variationen i översättningarna i den lokala praktiken, snarare än att ge en bild av vilka översättningar som har störst spridning, så är intervjuer enligt min bedömning en bättre metod än till exempel enkäter. Enkäter hade möjliggjort ett större antal svarande men jag bedömde det viktigare med kvalitativ data som ger en djupare förståelse för hur respondenterna konstruerar EBP och utan att de ska behöva anpassa den konstruktionen till svarsalternativen i en enkät.

Intervjuerna genomfördes på ett semistrukturerat sätt. Utgångspunkten var att respondenten skulle känna sig bekväm att prata fritt om EBP och allt som hen kopplade samman med det. Därför påbörjades varje intervju med lite småprat och frågor om respondentens formella arbetsuppgift, erfarenhet i fältet och utbildning. Därefter följde några mer allmänna frågor om EBP som hade till syfte att få respondenten att prata uttömmande. För att uppmuntra respondenten att fortsätta berätta och för att styra hen mot relevanta beskrivningar så ställde jag följdfrågor utifrån vad som sades. Sedan hade jag också ett mindre frågebatteri som syftade till att täcka in olika områden som kan ingå i olika paketeringar av EBP och som ställdes i den mån de inte redan hade avhandlats i den mer allmänna utsagan om vad EBP innebär. Frågebatteriet innehöll frågor om vad som menas med evidens, hur chefer och kollegor pratar om EBP och hur de använder begrepp kopplade till det, vilken kontakt de hade med vetenskap och vetenskapligt framställd kunskap, hur deras kontakt med klienter fungerar i relation till EBP, hur insatser för klienter väljs och hur tillgängliga och valbara olika typer av insatser upplevs vara. Efteråt ställdes frågan om respondenten hade något mer som hen tänkt på eller ville tillägga. Flera frågade mer om uppsatsens och studiens syfte och ur det uppstod flera intressanta diskussioner som också tagits med som data i studien i de fall de haft relevans.

Intervjuerna spelades in med godkännande från respondenterna och har sedan transkriberats manuellt av mig i sin helhet. Genom en sammanfattning i flera led utifrån analysmodellens teman kunde likheter och olikheter i idéanvändarnas översättningar av EBP utarbetas.

Resultaten av intervjustudien presenteras utifrån analysmodellens teman. Under temat Språk beskrivs de begrepp som respondenterna kopplar till EBP, hur de definieras, hur de används under intervjuerna och hur de används på de enheter där respondenterna arbetar. Under temat Handlande beskrivs vilka handlingar respondenterna kopplar till EBP och vilka som ska

utföra handlingarna. I temat Konsekvens beskrivs hur och i vilken utsträckning idéanvändarna upplever att idén om EBP reflekteras, mot vilka och hur konsekvent den reflekterade bilden är med verksamheten. I temat Attityd diskuteras idébärarnas inställning till idén om EBP. I temat Idé så knyts analysen ihop genom en diskussion som ämnar svara på den andra av uppsatsens frågeställningar om på vilka sätt idén om EBP översätts av idéanvändare.

I framställningen har citat och referat till enskilda respondenters utsagor prövats mot etiska hänsynstaganden om anonymitet för att inte deltagande respondenter ska vara möjliga att identifiera.

Hur idébärarna översätter EBP

I detta kapitel presenteras analysen av idébärarnas översättningar av EBP. Analysen följer analysmodellens teman. Först beskrivs och diskuteras idébärarnas olika paketeringar. Därefter följer temana språk och handlande. Kapitlet avslutas med temat idé där uppsatsens första frågeställning om på vilka sätt idén om EBP översätts av idébärare besvaras.

Paketeringar

EBP som en översättning av EBM - och EBM som ideal

Det är vanligt att tillskriva EBPs ursprung till David Sackett och hans kollegor vid McMaster University (Bohlin 2011 s.38-41, Oscarsson 2009 s.14-15 , Jergeby och Sundell 2008 s.12-15, Bergmark et al 2011 s.12-15, Freij 2012 s.18). Sackett et al (1997) formulerade en metod som de kallar för evidensbaserad medicin (EBM) som de definierar som "*The conscientious, explicit, and judicious use of current best evidence in making decisions about the care of individual patients*" (Sackett et al 1997 s.2). Denna metod finns formulerad i fem steg som de menar att läkare bör arbeta efter när de beslutar om vårdinsatser. I det första steget så ska läkaren formulera forskningsfrågor utifrån den information som hen har om patientens problem och andra faktorer som kan spela in. Sedan så letar läkaren upp bästa möjliga kunskapsunderlag som kan användas för att besvara frågorna. Läkaren måste se till att kunskapsunderlaget är väl underbyggt med god vetenskaplig metod, alltså att det finns en stark evidens, och att det är det mest relevanta för situationen. Efter det omsätter läkaren kunskapsunderlaget i en insats, men med hänsyn till patientens önskemål. Slutligen så ska läkaren utvärdera hur hen har följt den här processen, reflektera och föreslå förbättringar (Sackett et al 1997).

Evidensbaserad medicin har enligt många författare blivit evidensbaserad praktik när den översatts till andra fält. Det talas om en evidensrörelse (Bohlin 2011 s.33, Bergmark et al 2011 s.46) som burit in idéerna i EBM i olika fält som socialtjänst, skola, psykiatri och policyformulering (Denvall och Johansson 2012 s.28).

Det verkar också finnas en uppfattning om att EBM utgör ett slags ideal för hur översättningar av EBP ska se ut. Att ju mer likt EBM något är desto bättre är det. Lars Oscarsson använde till exempel uttrycket perverterad EBM i en diskussion i tidningen Socionomen om

evidenstrenden i den svenska socialtjänsten om en översättning som han menade drivit för långt ifrån ursprunget.

"I en artikel ... skrev jag att en av anledningarna till att diskussionen kring evidensbaserad kunskap, som har sin grund i Evidensbaserad Medicin (EBM), blivit så infekterad är att både förespråkare för och kritiker av detta perspektiv utgår ifrån och diskuterar vad jag betecknade som en "perverterad" version av EBM. Med perverterad avsåg jag då att EBM beskrivs och tillämpas på ett sätt som inte alls överensstämmer med tankarna hos de forskare, praktiker och lärare som formulerade grunderna för och tillämpningen av EBM (se Sackett m fl, 2000)."
(Oscarsson 2006 s.1)

Även hos andra idébärare tycks det viktigt att referera till Sackett et als EBM för att legitimera sin översättning av EBP, och det används gärna citat från Sackett för att visa att man är trogen mot vad som menar är ursprungskällan till idén (se exempelvis Oscarsson 2009 s.14-17, SOU 2008 s.22-23, Bergmark et al 2011 s.13-15, Jegerby och Sundell 2008 s.12).

EBP som tre kunskapskällor och cirklar som skär varandra

Ett vanligt sätt att beskriva eller prata om EBP är att det innebär en sammanvägning av kunskap från tre källor och sedan presentera detta grafiskt med cirklar som skär varandra. Detta förekommer i främst två olika varianter, där den ena modellen hänförs till Sackett och den andra ibland till Haynes (Abrahamson Lofström 2015 s.25-26). Både Sackett och Haynes ingår dock i samma forskarlag vid McMaster universitetet och har publicerat flera böcker tillsammans om EBM.

Figur 1. Beståndsdelarna i evidensbaserad praktik.
(D.Sackett)

EVIDENSBASERAD PRAKTIK (Haynes et al, 2002)

Bildexempel på två olika grafiska representationer av EBP, båda tagna från PowerPoint-presentationer. Den första från FoU Norrbotten och den andra från Socialstyrelsen.

I den första modellen består kunskapskällorna av klienten, socialsekreteraren och vetenskapen och det är genom en sammanvägning av dessa tre vid beslut om behandlingar som en evidensbaserad praktik uppstår. Detta ska enligt Oscarsson (2009) förstås som ett försök att foga samman två skilda grundsyner på hur socialt arbete ska bedrivas, i linje med Bohlin och Sager benämnda som den kvantitativa och den kvalitativa grundsynen (Bohlin och Sager 2011 s.16). Enligt den kvantitativa grundsynen ska socialt arbete utföras genom att de behandlingsinsatser som väljs är de som visat sig mest effektiva i randomiserade kontrollerade studier (RCTer). Detta beskrivs av Oscarsson som en första versionens EBP, där EBP endast definierades som användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder. Den kvalitativa grundsynen på hur socialt arbete ska bedrivas är att relevant kunskap uppkommer i den personliga kontakten mellan praktiker och klient. Behandlingsinsatser ska då väljas utifrån de kvalitativa data som praktikern får i den kontakten (Oscarsson 2009 s.13-14).

En modell av EBP som utgår ifrån dessa tre kunskapskällor är enligt Oscarsson en sammanslagning av dessa två ståndpunkter - insatser ska väljas både utifrån den kunskap som uppkommer i kontakten mellan praktiker och klient och den kunskap som kommer ur systematiska och kvantitativa undersökningar om insatsers effekter. Denna beskrivning återkommer i flera andra idébärares översättningar av EBP (Socialdepartementet 2010a s.2, Bergmark et al 2011 s.164, Sager och Bohlin 2011 219-223).

Enligt den modell som Oscarsson förordar, som alltså är den som refererar till Sackett, så utgör evidens bara en kunskapskälla bland flera när det gäller val av insatser för att hjälpa klienter. En kunskapskälla som dessutom ofta är svår att använda sig av på individnivå och inte alltid direkt tillämpbar, men som ändå kan influera en mer sammanvägd bedömning av hur en socialsekreterare ska gå vidare. Oscarsson menar att både klienternas egna erfarenheter av behandling och förståelse av sin situation och socialsekreterarnas professionella erfarenheter av hur man bör behandla klienter med liknande problem bör väga tungt vid val av insatser (Oscarsson 2009 s.38-46, 69-70).

Den andra modellen som refererar till Haynes förordas främst av Socialstyrelsen och beskrivs på internetsidan kunskapsguiden.se. I denna modell så ska den professionelle, alltså en utredande socialsekreterare, koppla samman bästa tillgängliga kunskap med klientens önskemål och bedömda situation. Tidigare har man ofta skrivit bästa vetenskapliga evidens eller bästa vetenskapliga kunskap men detta har bytts ut mot bästa tillgängliga kunskap, enligt

Abrahamson Lofström för att "*[d]et har visat sig att det inte finns vetenskaplig kunskap om alla insatser som används i socialt arbete.*" (Abrahamson Lofström 2015 s.25).

Denna modell liknar den Oscarsson förordar på flera sätt. Något som dock skiljer dem är att Socialstyrelsens modell tydligare prioriterar att evidens ska utgöra underlag vid beslut om insatser. Beslut om insatser ska enligt modellen tas med grund i den mest tillförlitliga kunskap om insatsernas effekter som finns. Olika kunskapskällors tillförlitlighet graderas så att vetenskapligt producerad kunskap anses säkrast, och allra säkrast är resultat från RCT-studier, och kunskap från lokal uppföljning eller liknande systematiserad dokumentation anses osäkrare. På kunskapsguiden.se skriver man att "*[e]ftersom det inte finns vetenskaplig kunskap om alla insatser som används i socialt arbete får man i vissa fall stödja sig på andra källor som säger något om nyttan med insatserna.*".

Socialsekreterares professionella erfarenhet som kunskapskälla är dessutom kraftigt nedtonad i Socialstyrelsens modell. Socialsekreterarens roll är att definiera problemen utifrån klientens utsagor och sedan söka upp främst extern vetenskaplig kunskap om hur de problemen bäst kan behandlas. "*I en evidensbaserad praktik har den professionelle, med sin yrkeskunskap och personliga kompetens, en viktig roll. I kompetensen ingår bland annat empatisk förmåga, skicklighet i att identifiera individens problematik och att kritiskt värdera information samt en förmåga att balansera och integrera all information inför beslutsfattandet som ska ske i samråd med klienten.*" (kunskapsguiden.se)

Socialstyrelsens modell återfinns i den SOU från 2008, ledd av Kerstin Wigzell som var dåvarande generaldirektör på Socialstyrelsen, som förordade statliga satsningar på att skapa en EBP i socialtjänsten och blev startskottet för de årliga överenskommelserna om att införa EBP mellan SKL och Regeringen. "*Då vi i utredningen använder begreppet evidensbaserad praktik syftar det alltså på en praktik som är baserad på en sammanvägning av brukarens erfarenheter, den professionelles expertis samt bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap.*" (SOU 2008 s.22-23). Intressant nog menar man då att man följer Sacketts definition, "*[d]å vi i utredningen använder begreppet evidensbaserad praktik följer vi den definition som (ursprungligen med utgångspunkt från den medicinska praktiken) formulerats av Sackett (2000)*", och använder sig av precis samma citat som Oscarsson använder sig av vid beskrivningen av sin modell (SOU 2008 s.22, Oscarsson 2009 s.14, 17).

Rationella stegvisa beslutsmodeller för utredare

En mycket vanlig modell för EBP bland idébärare är en stegvis beslutsmodell för hur utredare

ska matcha klient och insats (Kunskapsguiden.se, Freij 2012 s.44-45, Shlonsky & McLuckie 2008 s.161, Oscarsson 2009, Svanevie 2013). Ofta hänvisas till Sackett et als EBM och hur den var formulerad i fem steg (Bergmark et al s.13-14, Sackett et al 1997). Vanligen formuleras beslutsmodellen i fem steg och följer i princip alltid samma mönster. Utredaren ska definiera och kategorisera en klients problem och utifrån det skapa forskningsfrågor om hur problemen kan avhjälpas. Utredaren ska sedan söka efter och värdera kunskap som kan ge svar på frågan. Därefter vägs kunskapen samman och ett beslut tas. Det sista steget handlar om uppföljning, antingen att utredaren ska följa upp beslutsprocessen i sig (ex kunskapsguiden.se) eller hur det går för klienten i den insats som beslutats (ex Freij 2012 s.48).

- "1. Omvandla information till en fråga som kan besvaras.*
 - 2. Söka bästa tillgängliga kunskap för att besvara frågan.*
 - 3. Värdera kunskapen utifrån tillförlitlighet och användbarhet.*
 - 4. Väg samman kunskapskällorna med den egna professionella kompetensen, den berörda individens problem, unika förutsättningar och önskemål.*
 - 5. Följa upp de fyra föregående stegen och sträva efter att förbättra arbetet."*
- (Kunskapsguiden.se)

Inte helt sällan ses den stegvisa beslutsmodellen som en slags minsta byggsten i en EBP. På kunskapsguiden.se står det till exempel "*[a]tt tillämpa evidensbaserad praktik i det dagliga arbetet innebär att man följer en process med fem grundsteg*".

Den stegvisa beslutsmodellen går in i modellen med tre kunskapskällor som ska vägas samman, och det finns ungefär samma delning i denna modell. Skillnaden mellan dem ligger kanske främst i att modellen med tre kunskapskällor ofta används för att mer övergripande beskriva EBP, medan den stegvisa beslutsmodellen syftar till att beskriva vad som faktiskt ska göras i en EBP.

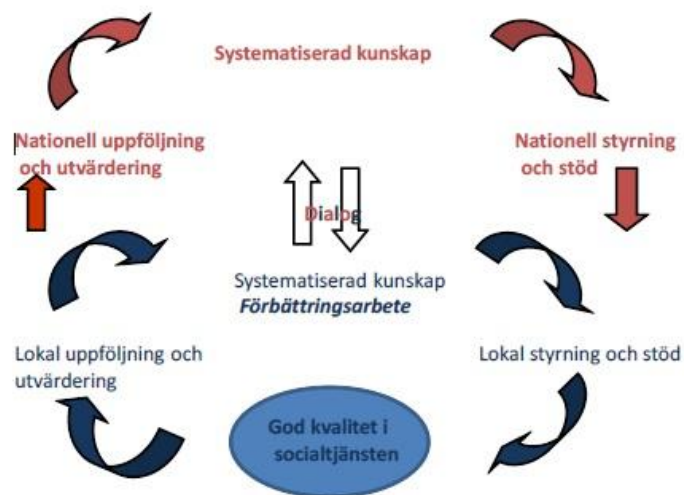
EBP som ett ständigt systematiskt lärande och kunskapsspridning

I överenskommelserna mellan regeringen och SKL om att utveckla en EBP i socialtjänsten så förekommer en modell som skiljer sig något från de som gått igenom hittills. I en definition av EBP på socialdepartementet från 2010 heter det att "*En evidensbaserad praktik är ett förhållningssätt för ett ständigt och systematiskt lärande, där brukare och de professionella, utifrån bästa tillgängliga kunskap, tillsammans fattar beslut om lämpliga insatser i den mån brukaren eller hans eller hennes närstående kan och vill vara delaktiga.*"

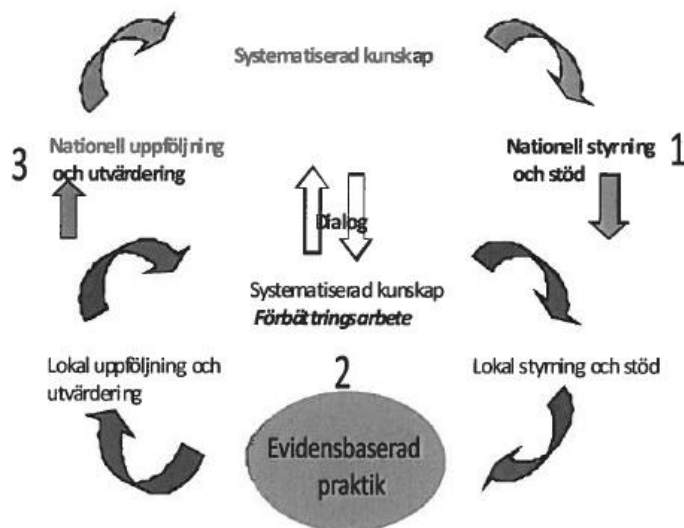
(Socialdepartementet 2010b). De tre kunskapskällorna återkommer, och det är fortfarande fokus på utredare, klientinflytande och beslut om insatser, men nu är EBP ett förhållningssätt för ständigt och systematiskt lärande. Denna definition återfinns i alla överenskommelserna mellan 2010-2015.

Detta innebär att EBP är någonting mer än bara det som sker vid beslut om insatser. Det är en större process som inbegriper fler aktörer än endast utredare och klient. *"samtliga yrkeskategorier involveras i en strukturerad lärprocess där vetenskap tillämpas, nykunskap systematiseras, brukarnas synpunkter inhämtas och där insatser metodiskt följs upp."* (Socialdepartementet 2010b).

Till en början, mellan 2010-2011, så kopplas EBP ihop med socialtjänstlagens krav på god kvalitet i arbetet, och en modell utarbetas som beskriver processen som styrning, uppföljning och kunskapsspridning inom och mellan de nationella och lokala nivåerna.

I senare överenskommelser, mellan 2012-2015, har god kvalitet bytts ut mot EBP.

I modellen ses all kunskap som relevant för en EBP, och det talas inte om evidens eller någon gradering av kunskap. *"Kombinationer av kvantitativ och kvalitativ forskningsmetodik krävs för att ge professioner förståelse för uppkomsten av problem, påverkan från samhällsstrukturen och vilken effekt olika insatser har. Kunskap genereras även i det praktiska arbetet och professionella och brukare utgör även de viktiga kunskapskällor."* (Socialdepartementet 2010b). Kunskap ska här även användas på att förstå och förklara, inte endast instrumentellt välja det som bevisats bäst. Denna modell av EBP har alltså inte ett lika ensidigt fokus på resultat och utfall.

Gunilla Avby skapar och förordar en liknande modell i sin avhandling "Evidence in Practice" (2015). Även hon utgår ifrån att EBP innebär att vetenskaplig kunskap används av socialsekreterare för att ta bättre beslut, men menar då också att det uppstår genom ett systematiskt lärande. Hon legitimerar sin modell med hänvisning till att den ligger närmre Sackett et als ursprungsententioner (Avby 2015 s.69) och skapar sedan en grafisk modell med cirklar som skär varandra (Avby 2015 s.73).

Figure 2. An emergent model of evidence-based practice as processes of knowledge use and learning

Avby verkar också mena, i likhet med EBP-modellen i överenskommelserna, att när lärandet fokuseras så innebär det att EBP växer till någonting som en organisation gör, inte något som en individ gör "*Figure 2 implies the importance of organizing for professional learning and professionals' knowledge use in developing evidence-based practice.*" (Avby 2015 s.74).

Språk

Evidens

Ett mycket centralt begrepp i EBP är evidens. Med evidens menas oftast någon slags vetenskaplig bevisning. Det finns två huvudsakliga hållningar i vad begreppet evidens innefattar. Det ena är att endast resultat som framkommit i studier med mycket höga krav på formaliserade vetenskapliga metoder som söker eliminera mänsklig subjektivitet i bedömningar, så som randomiserade kontrollerade studier (RCT) eller kvasiexperimentella studier, kan sägas generera hög evidens (Kunskapsguiden.se, Oscarsson 2009). Det andra synsättet är att all form av vetenskaplig metod kan skapa evidens, och att det inte är meningsfullt att säga att någon metod är bättre än en annan (Socialdepartementet 2010, Hydén 2008). Det dominerande bland EBP-förespråkare i Sverige har varit ett synsätt som lutar åt det första, där det har använts så kallade evidenshierarkier som mycket tydligt har premierat RCT-studier och sammanställningar av sådana (Sager & Bohlin 2011 s. 211-216, Bergmark et al 2011 s.51-58, Svanevie 2011 s.189-190). Ett exempel på en sådan evidenshierarki som det ofta hänvisas till är modellen GRADE där evidensstyrkan för effekter av en insats sammanfattas i en fyrgradig skala, från "starkt vetenskapligt underlag" till "mycket lågt vetenskapligt underlag", beroende på befintliga studiers design och kvalitet (SBU 2010).

Begreppet evidens kopplas också starkt till vetenskapliga resultat av studier om behandlingsmetoders effekter. "*Beslut om åtgärder ska grunda sig på ett så bra och tillförlitligt underlag som möjligt. Evidens kommer från vetenskapliga studier om insatsers effekter.*" (Kunskapsguiden.se). Det är då alltså inte bara vetenskapliga bevis i allmänhet, utan specifikt för behandlingsmetoders effekter (se också exempelvis Jergeby och Sundell 2008).

Ibland används också begreppet evidens med innebörden "*den mest tillförlitliga kunskapen*" (Freij 2012 s.17, jmf Bohlin & Sager s.13). Med det underförstådda eller uttalade tillägget att beslut ska baseras på det kunskapsunderlag som man är säkrast på att det stämmer. Evidens är alltså då kunskap som kan utgöra beslutsunderlag och som man tillskriver högst sanningsvärde i relation till all annan kunskap som kan utgöra beslutsunderlag.

Evidensbaserade metoder

Evidensbaserade metoder, eller evidensbaserade insatser, är ett begrepp som återkommer ofta i samband med EBP. Begreppet definieras ofta som att det betecknar behandlingsmetoder som har prövats genom vetenskapliga utvärderingar.

"För att en enskild metod eller arbetsätt... ska kunna kallas evidensbaserad krävs att den prövats enligt vetenskapliga kriterier." (SOU 2008 s.23, se också Freij 2012 s.18).

Begreppet kan också innebära något som prövats vetenskapligt och funnits bra. Alltså metoder som rekommenderas av vetenskapen.

"Evidensbaserade insatser är insatser som visat sig vara effektiva i vetenskapligt kontrollerade studier" (kunskapsguiden.se)

Bohlin använder begreppet för att beteckna de vetenskapliga metoder som används för att framställa evidens inom en EBP. Då menar han att RCT-studier och systematiska översikter främst utgör de evidensbaserade metoderna, även om registerstudier också har en viss, men inte lika stark, koppling (Bohlin 2011 s.62).

Handling

Använda vetenskaplig kunskap eller evidens vid beslut om insatser

Återkommande i alla skildringar av EBP är att socialekreterare som beslutar om insatser för klienter på något sätt ska använda sig av vetenskaplig kunskap eller evidens i sina beslut. I vissa skildringar framställs detta handlande som att det är själva definitionen av en EBP, medan i andra är det vad en EBP ska mynna ut i.

Ofta anges att kunskapen ska vägas mot annan kunskap från andra källor. Här tycks finnas en viss uppdelning mellan en grupp som menar att den kunskap som är mest tillförlitlig ska prioriteras mycket högt och få störst genomslag i beslutet, och de som menar att tillförlitligheten i högre grad måste ställas mot kunskapens relevans. Alla tycks dock överens om att det finns en gradering av kunskap där akademiskt framställd kunskap per automatik är bättre än till exempel lokal uppföljning eller professionell erfarenhet, om relevansen är lika.

Standardiserade bedömningsinstrument

Användandet av standardiserade bedömningsinstrument tas upp av vissa idébärare som någonting kopplat till EBP. Med detta menas förkonstruerade frågeformulär med fasta

svarsalternativ och som syftar till att ringa in en klients problem och bakgrund. Exempelvis Oscarsson tar upp det som en del av sin modell och menar att det underlättar dokumentation och uppföljning (Oscarsson 2009). Kajsa Svanevie argumenterar däremot för att användandet av standardiserade bedömningsinstrument inte ska ses som en ersättning av reflekterande praktiker och menar därför att det inte är en bra utgångspunkt för EBP (Svanevie 2013).

Klientinflytande

Någonting återkommande i flera översättningar av EBP är klientinflytande. För vissa handlar det då om att klientens preferenser och kunskap om sin egen situation ska utgöra en kunskapsgrund, tillsammans med de andra kunskapsgrundera i en sammanvägning, för vilka insatser som väljs (Oscarsson 2009, kunskapsguiden.se). För andra så ses klientinflytande på ett mer allmänt plan som en del av EBP som idé (Socialdepartementet 2010, Statskontoret 2014 s.76). Det finns alltså en viss uppdelning mellan de som föreskriver att klientinflytandet ska ske direkt i samband med beslutstillfället för vilka insatser som ska väljas och de menar att det kan bedrivas som separata processer och ändå vara en del av EBP.

Bland annat Oscarsson kopplar också begreppet arbetsallians till klientinflytandet i EBP. Enligt Oscarsson så "*... innebär evidensbaserad praktik att man som praktiker gör något tillsammans med, istället för bara med eller för klienten.*" (Oscarsson 2009 s.39). Att skapa en sådan relation till klienten är inte bara ett sätt att lära sig klientens problem och vilja, utan också något som i sig kan hjälpa då det skapar motivation enligt Oscarsson. Kunskapsguidens bild av klientinflytande är liknande, men där läggs det en större vikt vid att klienten ska informeras om kunskapsläget om aktuella insatser och ges möjlighet att välja det som hen tycker passar bäst (kunskapsguiden.se).

Uppföljning och dokumentation

Flera idébärare tar upp och diskuterar uppföljning och dokumentation i relation till EBP. Inte sällan tas detta också upp som en källa till kunskap som kan utgöra beslutsunderlag vid beslut som insatser för klienter, men då ofta underordnad vetenskaplig kunskap (exempelvis kunskapsguiden.se).

En viss delning verkar finnas mellan de som ser uppföljning och dokumentation som en del av EBP (exempelvis Socialdepartementet 2010b) och de som ser det som någonting mer separat men som kan vara ett stöd för en EBP (exempelvis kunskapsguiden.se). Här återkommer något av samma uppdelning som den mellan riktlinjemodellen och critical appraisal, om man tycker att socialsekreterarna ska få kunskap från andra, och därmed ser skapandet och

leveransen av kunskap som en del av EBP, eller om man tycker att socialsekreterarna ska söka upp kunskapen själv och att kunskapsproduktionen därmed är någonting som ligger utanför EBP.

Riktlinjer och sammanställningar

Ungefär samma delning som kring uppföljning och dokumentation verkar finnas kring riktlinjer och systematiska sammanställningar av forskningsresultat. Några ser dem som något separat (ex kunskapsguiden.se) och andra som en del av en EBP (ex Bohlin 2011). Ofta lyfts de dock fram som något viktigt för att underlätta för socialsekreterare att hitta bra kunskapsunderlag vid beslut om insatser.

Idé

EBP som bred och smal förändring - en samling av idéer med en kärna

EBP får som begrepp stå för flera olika saker, både konkreta och abstrakta modeller, och för smala och breda förändringar i socialtjänsten. Från EBP som en stegvis beslutsmodell för utredare i valet av insats till EBP som en idé om ett systematiskt lärande och förbättringsarbete.

Bergmark et al resonerar kring att EBP skulle vara en semantisk magnet, som genom sin trendighet drar till sig andra idéer som sammankopplas med EBP för att också bli trendiga (Bergmark et al 2011 s.152-155). Bohlin menar dock att EBP kan brytas ner i flera olika idéer som kan spåras historiskt och att det därför redan från början bör förstås som en samling av idéer, och inte en enskild idé (Bohlin 2011). Samtidigt finns det i alla resonemang om EBP som gått igenom här en tydlig kärna - att socialsekreterare främst ska använda sig av vetenskaplig kunskap om insatsers effekter vid valet av insatser för klienter. Kopplat till denna kärna finns ett kluster av återkommande idéer, så som lokal uppföljning, standardiserade bedömningsinstrument, evidensbaserade metoder och så vidare. Kärnan och dess omgivande kluster tycks översättas både för sig och tillsammans. I olika beskrivningar används begreppet EBP som en beteckning antingen på kärnan eller på helheten eller på både och.

EBP som en ny grundsyn på socialt arbete - och som en motsats till ett allmänt tyckande

Flera idébärare menar att EBP är ett uttryck för ett ökat fokus på resultat, utfall och vad som fungerar, och att det därmed utgör en ny grundsyn på hur socialt arbete bör bedrivas (Tengvald 2003, Bohlin 2011, Bergmark et al 2011 s.11-12).

Karin Tengvald, tidigare chef för IMS, ställer EBPs grundsyn på socialt arbete mot två andra som hon menar är vanliga inom socialtjänsten. Den första fokuserar på laglig rätt och rättssäkerhet, att en klient som kommer i kontakt med socialtjänsten ska få tillgång till de förmåner och det stöd som denne har rätt till. Det sociala arbetet går då främst ut på att bedöma klienters rätt till olika insatser enligt lag. Den andra grundsynen ser socialt arbete som mer utav en självhjälpsprocess, där sociala problem avhjälpas främst genom att klienten uppåddar motivationen till att ta sig ur dem. Arbetet handlar då om att bygga en god relation till klienten och genom insatser närma sig det tillstånd där klienten själv kan ta tag i sina problem (Tengvald 2003). Andres Bergmark, Åke Bergmark och Tommy Lundström, professorer i socialt arbete vid Stockholms universitet, tar upp samma sak - att EBP kan ses som ett nytt sätt att se på socialt arbete. De ställer också EBP mot liknande grundsyner som de som Tengvald tar upp och menar att EBPs grundsyn, i relation till de andra, kan uttryckas som *"ett professionellt handlande byggt på vetenskap och tillämpning av bevisat verkningsfulla interventioner"* (Bergmark et al 2011 s.11-12).

EBP framstår också, i relation till rättighetssynen, som något som utgår ifrån att det främsta är att klienten ska hjälpas. Att avhjälpa sociala problem fokuseras snarare än att bedöma rätt enligt lag. I relation till den relationsbaserade grundsynen framstår EBP som mer fokuserat på enskilda behandlingsinsatser. De olika insatserna kan vara antingen fungerande eller inte fungerande, antingen avhjälpas de identifierade problem eller så gör de det inte det. EBPs grundsyn innebär också då att det är det programmatiska innehållet i behandlingsmetoder har effekt på sociala problem, snarare än endast goda relationer eller motivation. Relationer och motivationsarbete kan dock utgöra en del av det programmatiska innehållet i en behandlingsmetod och därför ses som verksamma.

Flera idébärare ställer också EBP mot ett socialt arbete där man inte har en aning om vad det man gör kommer leda till. Att utan en EBP så flyger socialtjänsten blint eftersom beslut baseras på tyckande och inte säker fakta. Flera av nyckelpersonerna inom IMS beskrev i en artikel 2009 myndighetens uppdrag som att *"... to pull social work practice out of the world of opinions and untested knowledge and introduce it into the world of evidence and awareness about what works and what is potentially harmful in social work interventions."* (Sundell et al 2009 s.1). Ett liknande resonemang förs fram av Shlonsky och McLuckie i en antologi om EBP som IMS gav ut 2008 där de menar att EBP står i motsats till ett auktoritetsbaserat arbetssätt, alltså att *"... insatser motiveras med att man tror att det fungerar, att det råder konsensus om att det fungerar, att någon auktoritet sagt att det fungerar eller med hänvisning*

till goda intentioner eller pseudovetenskapliga argument" (Shlonsky och McLuckie 2008 s.161).

EBP framställs alltså här som en motsats till ett arbete grundat i ett allmänt tyckande, en socialtjänst som arbetar utan att ha någon verklig kunskap om vad den gör. Verklig kunskap består då utav evidens och utan den kan man inte veta att det som görs är rätt och kommer leda till de utfall som eftersträvas.

Hur idéanvändarna översätter EBP

I detta kapitel presenteras analysen av idéanvändarnas översättningar av EBP. Kapitlet följer temana från analysmodellen. Först kommer temat språk, därefter handlande, konsekvens, attityd och till sist idé. I kapitlets avslutande tema besvaras uppsatsens andra frågeställning om på vilka sätt EBP översätts av idéanvändare.

Språk

EBP - obekvämt begrepp

Alla respondenter utom en uppger att de känner igen begreppet evidensbaserad praktik och kan resonera kring det. Många verkar dock obekväma med begreppet och byter över till att använda uttryck som 'det evidensbaserade' eller variationer av det. Det är ingen som genomgående håller sig till begreppet EBP när de resonerar kring den större idétrenden kopplat till begreppet eller till hur socialtjänstens arbete ska göras mer evidensbaserat, utan respondenterna verkar mer bekväma med att tala om det evidensbaserade.

Evidens

Alla respondenter kopplar samman begreppet evidens med forskning kring resultat av metoder när de ombeds definiera det. Några menar dock även att professionell erfarenhet kan utgöra en slags evidens, även om den värderas lägre än forskning. Några avgränsar evidens till att vara endast resultat av RCT-studier, eller endast resultat av kvantitativa forskningsmetoder. Några menar också att systematiserad uppföljning och statistik över behandlingsresultat kan utgöra evidens.

"Och där tittar man ju strikt på och viktar på olika evidens i olika metoder. Och det gör man väl överallt i Sverige, är noga med att försöka använda de metoderna som är beforskade." (Intervju 3).

Begreppet evidens används mer bekvämt än begreppet EBP av respondenterna. När det används i tal så antar begreppet en positiv klang och flera respondenter definierar det också som att det betyder bevis för att någonting fungerar. När det finns evidens så innebär det att det är vetenskapligt bevisat att något är bra.

"Som att jobba med BBIC, det finns en viss evidens i det. Till exempel finns evidensen att vi jobbar mer med barnen nu än vi gjorde innan BBIC kom." (Intervju 5).

Begreppet översätts alltså något olika bland respondenterna när det definieras mer precist, men det tycks användas på ett liknande sätt i tal.

Evidensbaserade metoder

Vad som menas med begreppet evidensbaserade metoder varierar en del mellan respondenterna. Några avgränsar det till att endast vara behandlingsmetoder medan andra använder det om allt som kan konstrueras som metoder i socialt arbete, det vill säga olika arbetssätt, bedömningsinstrument eller förhållningssätt, både i utredning och behandling. Det finns också en uppdelning mellan de som menar att evidensbaserade metoder är något som har utvärderats på ett vetenskapligt sätt och fått sina effekter kartlagda och de som menar att evidensbaserade metoder är sådant som har satts samman och skapats utifrån vetenskaplig teori. Dessa skillnader märks främst i hur begreppet används olika i resonemang. Begreppet användes dock ofta som att dess innebörd var självklar.

Ibland tycks det användas med den lite mer svävande innebörden att det är någonting som har sanktionerats av forskning, att det är något som en forskare har sagt är bra.

Inga diskussioner om EBP på enheterna - men institutionaliserat användande av begreppen

Alla respondenter svarar att det inte diskuteras på enheterna där de arbetar om vad evidensstrenden eller dess begrepp innebär. Det fanns ingen diskussion bland kollegorna eller med chefer eller andra om hur begreppen skulle tolkas eller vad idéerna innebar för dem eller socialtjänsten i stort. De respondenter som har kommit i kontakt med sådana diskussioner refererar till utbildningar, ofta utbildningar kopplade till de nationella riktlinjerna för missbruksvård, eller till högskoleutbildningar på högre nivå.

Dock så menade många att begreppen användes, då särskilt evidens, evidensbaserat och evidensbaserade metoder. Detta skedde främst när det diskuterades kring olika behandlingsmetoder och arbetssätt, eller när det pratades om mindre fortbildningskurser som personalen på enheten skulle gå. Begreppens innebörd togs då för givet, vilket skulle vara en indikation på att deras användning har institutionaliserats, även om deras mer precisa definitioner kunde skilja sig.

Evidens och vetenskap används som trumf i argumentationer

Flera respondenter återger situationer där de, kollegor eller chefer hade refererat till forskning och evidens som ett sätt att vinna argumentationer. En respondent menar att det kan hjälpa att

hänvisa till forskning när anhöriga ringer och kräver tvångsvård, eller när man ska övertyga ungdomar som missbrukar cannabis om att det är farligt. En annan menar att cheferna genom att hänvisa till evidens kunde undvika vidare diskussioner om ett beslut att prioritera att placera i hemmaplanslösningar, trots att det enligt respondenten var uppenbart att beslutet berodde på ekonomiska hänsynstaganden. En tredje respondent menar att evidensen ibland används som ett slagträ mot klienterna. Genom att hänvisa till att en insats är evidensbaserad så kan inte klienten överklaga beslutet eller argumentera emot. I flera fall där begreppen används i argumentationer så tycks de användas som en slags trumf, alltså att ett argument som refererar forskning eller evidens ges högsta möjliga sanningsvärde och därför bara kan bemötas med en referens till annan forskning eller evidens.

"I: Men använder man uttryck som evidens här?"

R: Ja.

I: I vilka sammanhang då?"

R: Ja till exempel när man ska argumentera. Det legitimerar. Och säger man att det här, vi förväntar oss goda resultat och det har forskats på och så. Då är det ju ett argument också." (Intervju 5).

Handlande

Olika uppgifter för olika yrkesgrupper - och nationella riktlinjer som manual

Flera respondenter resonerade kring att olika yrkesgrupper och olika delar av socialtjänsten hade olika uppgifter för att socialtjänsten i stort ska bli en EBP. Ofta kopplades dessa resonemang till de nationella riktlinjerna för missbruksvård och alla olika rekommendationer som finns där. Några vanliga uppfattningar var att behandlare och behandlingshem var ansvariga för att deras behandlingsmetoder skulle klassas som evidensbaserade enligt riktlinjerna. Chefernas uppgift var att samordna socialtjänsten med psykiatri och sjukvården och ordna utbildningar i rekommenderade metoder. Socialstyrelsens uppgift var att ge ut riktlinjer och rekommendationer.

De nationella riktlinjerna sågs av flera respondenter som en slags manual för hur socialtjänsten ska bli en EBP. Alla respondenter som på något sätt jobbade med missbruk, det vill säga alla utom en, tog själva spontant upp riktlinjerna när de resonerade kring vad en EBP innebar. Några hade till och med plockat fram riktlinjerna och hade dem med sig till intervjun.

Det fanns dock något olika uppfattningar om vilka rekommendationer i riktlinjerna som gick att koppla till en EBP. Några kopplade bara vissa delar, så som behandlingsmetoderna och de standardiserade bedömningsinstrumenten, till en EBP, medan andra kopplade alla rekommendationer och riktlinjerna som helhet till en EBP.

Utredarnas uppgifter i EBP - mer oklara

Flera av respondenterna hade svårt att till en början se att utredare hade en särskilt viktig uppgift i en EBP, även om många resonerade sig fram till vad de själva skulle kunna göra för att bidra till att göra socialtjänsten mer evidensbaserad.

"Det är ju spännande det här med evidens, vi pratar ju om det hela tiden. Men i praktiken så blir det ju lite 'ja, men hur gör man då?'." (Intervju 8)

Nästan ingen av respondenterna såg sig själva som de kritiska aktörerna som skulle driva fram en EBP i socialtjänsten i stort. Det var ingen som menade att de själva skulle granska behandlingshemmens påståenden om evidens eller själva bedöma evidensen i behandlingar. Snarare la de det ansvaret på Socialstyrelsen, chefer, behandlingshemmen och/eller upphandlarna.

"Så att jag sitter inte och bedömer evidens vara eller icke vara utan det är väl snarare att har Socialstyrelsen definierat det som de har på det här behandlingshemmet som evidens eller inte. Så jag sitter inte och tänker så mycket på det nu, utan jag lyssnar mer på vad Socialstyrelsen säger och går på det då." (Intervju 1)

När de resonerade kring vad de själva gjorde eller kunde göra som var en del av en EBP så tog många upp standardiserade bedömningsinstrument och andra metoder för utredning och bedömning. Flera tog också upp att hålla sig uppdaterad om forskning, antingen genom att läsa själv eller genom att gå på utbildningar. Några tog upp att referera till forskning eller evidens i de skrivna utredningarna och ha en klar logisk koppling mellan problem och lösning. Några menade att de i stort sett inte hade någon uppgift alls, eller att ansvaret tydligt låg någon annan stans, som hos Socialstyrelsen, och att de mer var mottagare och genomförare av vad som kom uppifrån.

Manualer och metoder - och one-size-fits-all

Alla respondenterna kopplade samman evidenstrenden med att i det sociala arbetet använda sig av metoder, i utredning och/eller behandling, och då särskilt manualbaserade metoder. Med det menas metoder som har strikta ramar och ett tydligt program som ska följas. Som

exempel ges då ofta ASI, som är ett omfattande formulär som fylls i tillsammans med klienten och sedan ger en siffra som indikerar hur klientens alkoholmissbruk ser ut.

Några respondenter menade också att i en EBP så pressar man in alla klienter med liknande problem i samma behandling. Att det i en EBP ansågs fungera bra om alla gick samma behandling, så länge behandlingen hade en metod som ansågs vara evidensbaserad.

Därför menade flera respondenter att en EBP kunde vara fyrkantig, alltså att det var ett arbetssätt som inte tog hänsyn till individuella faktorer. De menade då att manualbaserade utredningsmetoder inte passade alla klienter eller situationer eller att alla evidensbaserade metoder inte passade alla klienter. Det var dock tydligt att flera respondenter översatte handlandet i en EBP till just ett arbetssätt som var mer standardiserat och mindre individanpassat.

Uppdelning av utredning och behandling

Några av respondenterna såg uppdelningen av utredning och behandling som en del av evidenstrenden, alltså att socialsekreterarnas uppgifter specialiserades och avgränsades. Utredarnas uppgift var att bedöma och placera i insats och behandlarnas uppgift var att vårda och avhjälpa de problem klienterna hade. Bland respondenterna som jobbade med behandling var denna syn vanlig. Bland respondenterna som arbetade med utredning var det dock mer delat. Nästan alla uppgav att de jobbade med stöd- och motivationssamtal i samband med utredningarna. Några såg då det som en del av behandlingen av klienterna medan andra menade att det inte skulle ses som behandling, utan som något annat.

Konsekvens

Behandlingshem

Flera respondenter tar upp att behandlingshem använder ord som evidens och evidensbaserat för att marknadsföra sig. Att behandlingshemmen beskriver sitt arbetssätt som en evidensbaserad metod. Flera respondenter är dock tveksamma till om behandlingshemmen alltid är så evidensbaserade som de utger sig för att vara. Några exemplifierar med konkreta egna upplevelser, andra hänvisar till en marknadslogik som de menar råder hos behandlingshemmen. Det flera är tveksamma till är metodtrogenheten, man lyfter fram misstankar om att den är låg och att behandling sker mer eklektiskt. Alltså att behandlingshemmens reflekterade idéer på symbolplanet inte är konsekventa med handlandet.

"Man utbildar folk och sen så använder de några procent av det de lär sig. Och det de använder är inte den evidensbaserade metoden längre. Utan det är något annat som kallar sig evidens." (Intervju 5).

Utredarna

Några respondenter resonerar kring hur EBP används symboliskt av den egna enheten eller i deras närhet och exemplifierar då ofta med konkreta situationer. Ofta är det då chefer som på olika sätt reflekterar en bild av verksamheten att det skulle finnas en omfattande användning av evidensbaserade metoder. Det som reflekteras och visas upp är alltså ofta metoderna i sig, eller att man trycker starkt på att vissa metoder är evidensbaserade och därför bra.

De som man reflekterar denna bild mot är politiker, akademi och annan offentlig förvaltning. Nära alla respondenter menar att man inte använder begrepp som evidens eller evidensbaserat när man pratar med klienter, och flera är också kritiska mot att man skulle göra det. Däremot förekommer ofta socialnämnderna som några man vill visa sig evidensanvändande inför, och myndigheter som IVO och Socialstyrelsen. Några respondenter tar upp att de har upplevt ett tryck uppifrån eller utifrån att på olika sätt reflektera en bild av att enheten skulle vara duktig på att arbeta evidensbaserat.

Flera respondenter menar att bilden som ges av hur mycket evidensbaserade metoder som används ofta är överdriven. Många tycks också mena att det inte finns samma intresse av att göra enheterna till evidensbaserade praktiker och omsätta idéerna i handling som det finns för att reflektera idéerna utåt. Handlandet är alltså inte helt konsekvent med de idéer som reflekteras. En respondent menar dock att det inte är någonting konstigt, utan att det snarare hade varit konstigt om cheferna inte visat upp sina enheter som evidensanvändande, eller om de varit kritiska eller ifrågasättande av det evidensbaserade utåt. Hen menar att det är en självklarhet att visa upp en bild av sig som en EBP.

"Men det är ju ingen chef som säger att de inte är intresserade av evidens, att vi ska jobba evidensbaserat. Det går ju emot allt. Men jag hade kanske önskat lite mer verkstad, inte bara prat." (Intervju 9).

På respondentens enhet tycks då EBP har institutionaliserats på symbolplanet, alltså att själva reflekterandet av idéerna har blivit till en institution. Respondenten upplever också en tydlig inkonsekvens mellan symbol- och handlingsplanet; de reflekterade idéerna omsätts inte i

handling. EBP är inte institutionaliserat på handlingsplanet men det finns en uttryckt önskan om konsekvens.

Ingen av utredarna beskriver sitt eget arbete som att det följer EBP - men alla behandlarna gör det

Ingen av utredarna beskriver sitt eget arbete som att det följer vad de tänker att EBP föreskriver helt. De kan resonera kring att de är bättre på vissa delar men sämre på andra. Några är också kritiska mot vissa delar och menar att andra är viktigare att följa.

Alla de fyra behandlarna beskriver dock sitt eget arbete som att det är i enlighet med EBP, och refererar till både forskning, teorier och riktlinjer som de menar att de följer. De tre behandlare som också varit utredare beskrev dock inte sitt utredningsarbete som enligt EBP, utan följde där de andra utredarna.

Attityd

Olika entusiastiska - men få öppet kritiska till hela trenden

De flesta respondenterna var positiva överlag till EBP, och då särskilt till att mer forskning om socialt arbete görs och att den sprids ut till socialtjänstkontoren. Det finns dock skillnader i hur entusiastiska de är över trenden i stort. Några är väldigt kritiska mot vissa delar av den, medan andra är nästan totalt positiva till allt. Många beskriver också att det finns olika entusiasm på enheterna, och då särskilt att äldre kollegor är svalare i sitt intresse än yngre.

Några respondenter menar att det också finns en uppdelning i åsiktsläger enligt en vertikal hierarkisk linje, att chefer, politiker och myndigheter som Socialstyrelsen är mer entusiastiska till allt som kopplas till EBP än socialsekreterarna är. På flera andra respondenters utsagor verkar det också mer självklart att chefer och myndigheter ska visa sig positiva till trenden än att deras kollegor ska göra det.

Det är dock ingen som menar att det skulle finnas något öppet motstånd till trenden i stort, och det är ingen av respondenterna som vill framställa sig själv på det sättet. Snarare tonas kritiska inställningar hos andra gärna ner av flera respondenter och förklaras med ett reflexmässigt motstånd mot det som är nytt.

Idé

En bred trend - och en organisatorisk förändring

Nästan alla respondenter lägger fokus och vikt på olika saker när de resonerar om EBP. Fokus i intervjuerna kan också pendla starkt och röra sig om mycket olika frågor. Någon pratar mycket om ASI och en annan om samverkan med psykiatri. En respondent resonerar kring hur EBP skapar en standardisering av socialtjänsten i landet. En annan fördjupar sig mycket i metodtrogenhet och varför det är centralt i en EBP. Flera respondenter kommer in på frågor om hur man bäst behandlar sociala problem, och vilka utgångspunkter man har då, medan andra trycker på vikten av utbildning och spridandet av kunskap och metoder.

Att respondenterna rör sig över så stora och olika områden men ändå kopplar sina resonemang till EBP tyder på att trenden ses som någonting brett. Att det inte handlar om bara en enskild idé som har färdats, utan en större samling av idéer som hör samman och som översätts både var för sig och tillsammans.

EBP sågs också som en slags övergripande förändring av hela socialtjänsten. Olika yrkesgrupper och verksamheter kopplade till socialtjänsten gavs olika uppgifter att utföra för att det större tillståndet en EBP skulle uppnås. EBP sågs alltså som en samling av sammankopplade förändringar menade att göra så att socialtjänsten kom närmare en större idé om hur socialt arbete bör organiseras och genomföras.

Ett nytt sätt att se på socialt arbete

Flera respondenter beskriver evidenstrenden som ett nytt sätt att tänka, att det innebär en ny grundsyn på hur man ska bedriva socialt arbete eller ett annat perspektiv. Några av de yngre socialekreterarna menar då också att de har lättare att ta till sig det nya tankesättet än de som är äldre och har jobbat annorlunda tidigare, att det är något de har med sig från utbildningarna.

"Och sen gick jag en annan utbildning innan också, så jag har liksom skolats in i den tanken lite redan från början. Så jag har inte så mycket att jämföra med mot dem som jobbat kanske 10-15 år med detta, hur det var förr. Men däremot så kan jag ju tänka mig att allt detta som är... det är en ökad dokumentation, det är mycket mer uppdrag, det är genomförandeplaner man ska... ASI, och man ska följa upp och så. Och allting, det finns ju ett syfte med det, att man ska kunna styrka det, och att det ska kunna bli någon slags evidensbaserad praktik. Men för mig har det inte blivit en så stor grej, eftersom jag inte har så mycket erfarenhet av det innan. Eftersom jag blev skolad in i detta, med ASI till exempel och så." (Intervju 9)

Hur socialsekreterarna konstruerar evidenstrendens grundsyn på socialt arbete märks särskilt i vilka idéer som man ställer emot evidenstrenden och i hur man beskriver det egna arbetet i förhållande till vad man menar att en EBP föreskriver.

Evidenstrendens grundsyn på socialt arbete konstrueras då som att det utgår ifrån en instrumentell behandlingsprocess där klienters problem matchas med behandlingar som antas utgöra direkta lösningar på problemen. Det är då särskilt behandlingsmetodernas programmatiska innehåll som utgör den verksamma delen i socialt arbete, och man utgår ifrån att olika programmatiska innehåll är olika verksamma mot olika typer av problem. Genom att forska på hur det programmatiska innehållet verkar mot olika problem kan man ta reda på vilken behandlingsmetod som är den bästa för att behandla ett visst problem.

"Evidensbaserade metoder är ju som en slags sån här... Råd & Rön, vilken skruvdragare som är bäst. 'Ja den har lite bättre batteritid, eller den har starkare vridmoment' eller sådär. Och då tänker man att har man bara en sån skruvdragare så kan man bygga ett hus liksom. Men det krävs ju någon slags hantverksskicklighet och något kunnande också. Och det är väl det som ibland slarvas bort." (Intervju 3).

Som grundsyn på socialt arbete ställs evidenstrenden huvudsakligen mot idén att den verksamma delen av det sociala arbetet utgörs av relationer. I denna relationsbaserade grundsyn så är lösningen på sociala problem, och då främst missbruk, att klienten själv måste bli tillräckligt motiverad för att bryta skadliga mönster. Behandlingsprocessen går då främst ut på att motivera klienten på olika sätt, men främst genom att skapa en god relation mellan klienten och de personer i socialtjänsten som denne kommer i kontakt med. Att skapa en sådan relation ses som ett hantverk, och att det sociala arbetet då blir bättre ju bättre socialsekreterarna är på olika färdigheter som samtalskonst eller empatisk förmåga. I en relationsbaserad grundsyn så ses inte behandlingar som att de nödvändigtvis är direkt verkande för att lösa ett socialt problem, utan behandlingarna är en del av den längre processen att motivera. Det innebär då även att när en klient blir fri från ett problem så beror inte det nödvändigtvis på just den senaste behandlingen denne genomgått.

"Vägen ut ur missbruk är ju också så att... det är ju inte att man blir inlåst och så slutar man, och så var det, det som funkar. Utan de kanske blir inlåsta, får återfall och får en annan insats som vuxen och så. Sen några år senare så slutar dom. Då har dom med sig saker dom har lärt sig om missbruk. Dom har pratat om missbruk och dom kan allting om hur det funkar med sug och sånna grejer. Och då kan de börja använda det när de verkligen hittar

motivationen. Och hade man aldrig haft den perioden för dom och dom hade missbrukat på, fram till 23, då hade de aldrig kunnat göra den vändningen... Men man måste se på processen i att förändra, det tar ju många år kanske. Och där tänker jag att det kanske brister lite i evidensen." (Intervju 2).

De respondenter som kritiserar evidenstrendens grundsyn på socialt arbete utifrån ett relationsbaserat perspektiv menar dock samtidigt att det går att kombinera de båda idéerna. Att det går att utgå ifrån en relationsbaserad grundsyn och fortfarande verka för att använda mer evidensbaserade metoder till exempel, även om det inte ges samma prioritet som i EBPs grundsyn.

EBPs grundsyn ställs också mot andra sätt att matcha klient och behandling. Många respondenter menade att de matchade klient och behandling utifrån främst hur de ansåg att behandlingen skulle passa klienten som person. Några respondenter tog då upp det som att det stred mot hur de menar att det ska gå till i en EBP. Flera respondenter tog också upp matchningar som sker utifrån ekonomiska begränsningar som något som strider mot en EBP. Till exempel att som regel placera i hemmaplanslösningar för att det är billigare eller att vissa behandlingsalternativ inte övervägs för att de är dyra. Några kopplade samman klienter som själva har specifika önskemål om behandlingshem med EBP, och att det skulle kunna utgöra ett hinder för att matcha utifrån evidens. Många såg det som någonting bra att klienter själva ansökte om specifika behandlingshem, eftersom det var ett tecken på motivation, men samtidigt så var det ju inte säkert att klienternas önskemål var det bästa utifrån evidensen.

Flera respondenter ställde också EBPs grundsyn att forskning är det bästa sättet att veta om behandlingar är verksamma mot den professionella erfarenheten av vilka behandlingar som är verksamma. De menade då att i evidenstrenden så är kunskap som kodas som vetenskaplig överordnad kunskap som kodas som erfarenhet. Den vetenskapliga kunskapen ges ett högre sanningsvärde. Därför ansågs det mer legitimt att matcha behandling och klient utifrån vad forskning sa än vilka erfarenheter de på enheten hade haft av specifika behandlingshem. Några respondenter argumenterade dock för att erfarenhet och deras egen kunskap om de lokala förutsättningarna ofta var mer relevant och därför bättre att utgå ifrån vid beslut om insats än forskning och evidens.

"Men det är väl väldigt mycket erfarenhet också. Man pratar runt lite grann. Det är lite färskvara också vilka ställen som har en bra personalgrupp och att det funkar att de har bra behandlingsresultat" (Intervju 3).

Ängslighet och rädsla för att göra fel

Flera respondenter ger uttryck för att de är oroliga att de säger fel eller inte kan så mycket som de borde när jag ber dem beskriva vad EBP innebär. Några respondenter ursäktar sig flera gånger under intervjun för att de upplever att de har bristfällig kunskap, och de utgår ifrån att jag har en mycket större kunskap än dem om vad som är rätt eller fel att säga om EBP. Flera respondenter verkar till en början uppleva intervjufrågorna som ett slags test som ska mäta hur bra de kan EBP.

*"Evidensbaserad... Det är väl... Ja du får väl rätta mig om jag har fel... *resonerar kring vad EBP är*... Var det rätt svar? *skratt*" (Intervju 8).*

Detta tyder på att EBP ses som någonting fast och bestämt, något man kan veta mer eller mindre om, och inte som någonting vars innebörd kan diskuteras eller förstås på olika sätt. Flera respondenter framhåller också riktlinjerna, både retoriskt och rent fysiskt, när de verkar känna sig ifrågasatta. Riktlinjerna hålls fram som ett skydd mot en antagen anklagelse om att de inte skulle vara tillräckligt bra på att arbeta enligt en EBP. Det tyder på att EBPs innebörd bestäms eller uttolkas av andra, av forskare och tjänstemän på Socialstyrelsen, och sedan kommuniceras ut till dem enligt en diffusionsmodell. Respondenterna ser EBP som någonting de kan förstå olika bra, och ofta något de borde förstå bättre än de gör, inte som något som kan förstås på olika sätt.

Slutsatser

I denna sista del avslutas uppsatsen med slutsatser där uppsatsens tredje och fjärde frågeställningar besvaras, alltså vilka likheter och skillnader som finns mellan idébärare och idéanvändare översättningar och hur de olika tolkningarna och uttrycken av EBP kan förstås utifrån ett översättningsteoretiskt ramverk. Slutsatserna delas in i tre delar. I den första delen så jämförs de båda undersökningarnas resultat och idébärarnas och idéanvändarnas översättningar av EBP ställs emot varandra i syfte att klargöra gruppvisa skillnader och likheter. Den andra delen återkopplar undersökningarnas resultat till tidigare den forskningen om EBP för att på så sätt placera in dem i ett större forskningssammanhang. Den tredje delen utvecklar analysen av resultaten utifrån de översättningsteoretiska utgångspunkterna. Löpande ges också förslag på vidare forskning. Kapitlet avslutas med en kort diskussion om några av de tankar om EBP som arbetet med den här uppsatsen har väckt hos mig.

De olika gruppernas översättningar

En samling av idéer

Både idébärare och idéanvändare verkar se EBP som en samling sammankopplade idéer. Återkommande i båda grupper så kopplades EBP ihop med bland annat standardiserade bedömningsinstrument, evidens, evidensbaserade metoder, riktlinjer, uppföljning och kunskapsspridning. Mer exakt vad dessa olika idéer innebar skiljde sig dock både mellan och inom grupperna. De tycks alltså till viss del översättas och resa var för sig.

Bland flera idébärare så intog klientinflytande en central plats i EBP, medan idéanvändarna inte gjorde den kopplingen. Båda översättningsgrupperna såg klienternas vilja och inflytande som någonting som behövde vägas mot vad forskning förespråkar och den professionella erfarenheten. Men där idébärarna såg det som en del av EBP-modellen såg flera idéanvändare det snarare som ett hinder för att i stort uppnå en EBP, eftersom det kan innebära att den insats som tycks bäst utifrån evidensläget inte väljs.

Det som sågs som en självklar kärna i EBP hos idébärarna, att utredande socialsekreterare ska använda forskningsresultat om behandlingsmetoders effekter i sina beslut om insatser för klienter, var inte lika självklart hos idéanvändarna. Några av idéanvändarna tog upp att hålla sig uppdaterad på forskning eller riktlinjer som en del av EBP, och att referera till forskning i

sina utredningar, men inte alls på det tydliga och självklara sätt som i den kärna som idébärarna för fram.

Idéanvändarna verkade se EBP som en bredare förändring av socialtjänsten än vad flera idébärare gjorde. Flera olika yrkesgrupper och verksamheter gjordes ansvariga för olika förändringar som tillsammans utgjorde en EBP, snarare än det tydliga fokuset på utredande socialsekreterares beslutsprocesser. Det verkar som att dessa två hållningar bygger på olika idéer om hur användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder inom socialtjänsten ska öka. Hos idébärare som tydligt fokuserar på beslutsprocessen tycks idén vara att om evidensbaserade behandlingsmetoder efterfrågas mer så kommer också utbudet av dem att öka och efter det även användningen. Hos idéanvändarna var det där emot snarare utbudet av behandlingar som skulle göras evidensbaserat genom Socialstyrelsens normerande kraft och genom riktlinjer, vilket gjorde att ett tyngre ansvar för att få till stånd en EBP hamnade på behandlingssidan och på Socialstyrelsen.

Modeller och ursprung

De modeller och paketeringar av EBP som framfördes av idébärarna återkom i mycket liten utsträckning hos idéanvändarna. Ett par nämnde att det handlade om tre kunskapskällor, även om de inte kunde komma ihåg riktigt vilka, och hänvisade då till att de hört det i samband med utbildning om de nationella riktlinjerna. Några kopplade EBPs ursprung till medicinen, alltså till EBM och det fanns någon som resonerade kring riktlinjemodellen och critical appraisal. Dessa respondenter beskrev att de lärt sig dessa sätt att se på EBP på universitetsutbildningar på avancerad nivå. Ingen av idéanvändarna nämnde något om den stegvisa beslutsmodellen eller beskrev EBP på ett sätt som låg nära den. Över lag verkade idéanvändarna ha haft mycket liten direkt kontakt med de i denna uppsats undersökta idébärarens paketeringar. Idéanvändarna verkade inte heller diskutera med varandra om vad EBP innebär och hur det kan förstås. Istället verkar många idéanvändares översättningar grunda sig i de nationella riktlinjerna för missbruksvård och de föreläsningar och utbildningar som hållits kring dessa. Ibland så till den grad att riktlinjernas rekommendationer görs nära synonyma med en EBP.

Detta är såklart inga resultat som går att generalisera till alla socialsekreterare som arbetar med missbruk eller barn och ungdom. För att det ska vara möjligt krävs vidare studier. Skulle resultaten i så fall visa sig hålla, att det visar sig att de flesta socialsekreterare baserar sina översättningar av EBP i princip endast på de nationella riktlinjerna, så är det intressant. Det

skulle i så fall innebära att de socialsekreterare som jobbar eller har jobbat med missbruk förmodligen översätter EBP på ett annat sätt än de som jobbar inom andra delfält där det inte finns nationella riktlinjer. Det skulle i så fall också kunna utgöra en förklaring till de mönster som tidigare uppmäts i hur användningen av evidensbaserade metoder ser ut i de olika delfälten. Resultaten skulle också vara intressanta ur ett implementerings- eller styrmedelsperspektiv och kunna utgöra en ingång i att studera implementeringen och styrningen kring frågan.

EBP som en annan grundsyn på socialt arbete

Återkommande hos både idébärare och idéanvändare var att EBP sågs som någonting som utmanade andra sätt att se på och bedriva socialt arbete, att det bar på en i grunden annan syn på hur social problematik ska mötas. Återkommande hos båda grupperna var att EBP ställdes mot en relationsbaserad grundsyn och att basera beslut om insatser på erfarenhet. Hos idéanvändarna så försvarades dock dessa och användes som argument mot EBP.

Återkoppling till tidigare forskning

Jämfört med mycket av den tidigare forskningen kring EBP framstår dess innebörd i denna uppsats som något mer spretigt och delat. Ofta beskrivs konflikten mellan en riktlinjemodell och en critical appraisal-modell som den huvudsakliga delningen i hur man kan se på EBP. I de båda undersökningarna framträder dock långt fler delningar och synsätt. Översättningarna av de olika idéer som sammankopplas med EBP får dem att dra åt flera olika håll och varken bland idébärare eller idéanvändare verkar det råda konsensus. Som analysverktyg för att kategorisera och förstå olika översättningar av EBP framstår spänningen mellan en riktlinjemodell och critical appraisal som otillräcklig.

Jämfört med tidigare forskning om chefers förståelse av EBP och evidensbaserade metoder så framträder vissa likheter med hur idéanvändare översätter EBP i denna uppsats. Lundström och Shanks (2013) tog upp att chefer kunde se EBP som i konflikt med ett relationsbaserat arbetssätt och tyst kunskap vilket liknar det sätt idéanvändarna ställer EBP mot det relationsbaserade och erfarenheten i denna uppsats. Det saknas dock ett mer utvecklat teoretiskt resonemang hos både socialsekreterare, chefer och de forskare som uppmärksammat detta. Att relatera dessa olika grundsyner på socialt arbete till förklarande teorier om sociala problem och normativa teorier om deras behandling skulle kunna begripliggöra motsättningen och göra den enklare för alla inblandade aktörer att diskutera (jmf Beckman 2006). Enligt översättningsteori sker översättning av en idé genom tolkning utifrån översättarens

referensram. Så genom att göra olika referensramar mer explicita skulle olika inriktningar av översättningar kunna urskiljas, vilket innebär att det går att fånga in och begripliggöra mönster i de olika översättningarna av EBP i olika grupper.

Jämfört med tidigare forskning om hur socialsekreterare tolkar EBP så är bilden i denna uppsats mer komplex. Det blir tydligt att en översättning av EBP inte helt enkelt låter sig kokas ner till kortare enkätsvar. Det blir också tydligt att idébärarens och idéanvändarens översättningar skiljer sig åt på en gruppnivå, och att det därför inte är säkert att det går att fånga in idéanvändarnas översättningar utifrån en förståelse av EBP grundad i idébärarnas översättningar. Framtida forskning som syftar till att ge en generell bild av hur socialsekreterare som grupp översätter EBP behöver ta hänsyn till detta och mer noga överväga och dela upp olika aspekter av EBP och de olika uttryck det kan ta.

Återkoppling till översättningsteori

Behovet av att analytiskt kunna skilja ut olika delar av det som idag ofta svepande kallas EBP i socialtjänsten kan tillfredställas med hjälp av översättningsteori. I syfte att främja vidare forskning om fenomenet kommer jag därför här att utarbeta grunden till en sådan uppdelning och en kategorisering utifrån de teoretiska begreppen. EBP delas upp i en master-idé om evidensbaserad, organisationsidéer med direkta kopplingar till master-idén och organisationsidéer som paketeras utifrån och inordnas i master-idéns legitimitetssystem.

Master-idén om evidensbaserad beskriver en idé som genomsyrar fältet socialtjänst där forskning, särskilt en viss typ av kvantitativ forskning, görs till ett ideal för alla verksamheter. Detta ideal kommer ur den grundsyn på socialt arbete där behandlingar kan matchas rationellt med sociala problem utifrån tillförlitlig kunskap om sina effekter och därefter utgöra direkta lösningar på de sociala problemen. Denna grundsyn kan vi kalla för master-idéns förklaringsmodell. Master-idén är specifik för den svenska socialtjänsten som fält men liknande master-idéer kan återfinnas i andra fält (jmf t.ex. Walker 2003, Sanderson 2002) eftersom den i sig är en idé som har färdats och översatts, och har kopplingar till samtida fältöverskridande narrativ.

Som en mer direkt applicerbar organisationsidé uppstår ur denna master-idés förklaringsmodell en modell för evidensbaserat beslutsfattande. Denna organisationsidé har en nära koppling till master-idén och får på så sätt ibland representera hela master-idén. Men den kan samtidigt förstås som en egen organisationsidé som också översatts och därmed

förändras för sig själv, och som också uppnår egen trendighet, eller otrendighet, och reser mellan fält. Andra organisationsidéer som passar in i master-idéns förklaringsmodell och harmoniserar med den, så som standardiserad dokumentation eller lokal uppföljning av behandlingsinsatser, kan också sammankopplas med den och därmed ses som en del av en större rörelse eller förändring mot ett visst håll. Analytiskt så kan däremot också kopplas isär från master-idén och studeras som egna idéer och inte bara en del av EBP.

Master-idéns dominans i fältet kan ses genom hur dess legitimitetssystem formar paketeringarna av andra organisationsidéer så att dessa marknadsförs som evidensbaserade metoder. Samtidigt kan det tyckas motstridigt att master-idén dominerar som legitimitetssystem men i mindre utsträckning tycks ha fått sin förklaringsmodell anammat av idéanvändarna i fältet. En möjlig förklaring är att denna motstridighet uppkommer därför att master-idéns dominans som legitimitetssystem inte är avhängig att aktörerna själva har anammat förklaringsmodellen, utan att de upplever att andra har gjort det och uppfattar att den är trendig hos andra. Så länge förklaringsmodellen konstrueras socialt som trendig i fältet så kommer den därför också verka som legitimitetssystem för andra organisationsidéer som reser in i fältet och forma hur de paketeras för att själva uppnå trendighet.

Sammanfattning av slutsatser

I denna uppsats har olika grupper bild av EBP i den svenska socialtjänsten undersökts och analyserats utifrån nyinstitutionella översättningsteoretiska utgångspunkter. Det har skapat en motbild till den annars mer vanliga förståelsen av spridningen av EBP utifrån diffusionsteoretiska utgångspunkter. EBP framstår i denna uppsats som någonting mer skiftande och något vars innebörd det inte råder en så bred konsensus om som det ibland framställs. För att främja fortsatt forskning om EBP i samma anda som denna uppsats har ett antal förslag lämnats om intressanta studier. En begynnande förståelse av fenomenet utifrån översättningsteoretiska utgångspunkter har utarbetats, vilket också kan användas av vidare forskning om och analyser av fenomenet.

Avslutande diskussion

Det är en stor skillnad på att förstå EBP som en trend och så som Svanevie beskriver ett paradigm (Svanevie 2011 s.19-21, 198). Paradigmet är enligt Svanevie en ny uppfinning som löser samtida problem och står för framsteg och utveckling i fältet. Trenden är någonting tillfälligt populärt som ständigt skapas och återskapas och förändrar ett fält i en viss riktning. Den legitimerar vissa idéer medan den stänger ute andra. En trend innebär inte lika självklart och direkt framsteg, alltså förändring i en positiv riktning, eftersom den inte ses som en del av en rörelse framåt. En trend är bara rörelse, bara förändring. Framstegen den har bidragit till blir tydliga först när rörelsen har bytt riktning - när en ny trend har tagit över.

Trenden för EBP tycks stark just nu och de idéer som knyts till begreppet ses därför också som självklart legitima för tillfället. Det ger idéerna kraft att själva bli trendiga och därmed få kraft att resa och översättas, och trenden utgör därför också en styrning av fältet. Vissa idéer kommer kanske fastna i verksamheterna och gradvis översättas till institutioner - till självklara sätt att bedriva socialt arbete - och därmed också fränkopplas från de trender och master-idéer som fört dem till den tid och plats där de är. Andra idéer kommer troligtvis att studsa bort från verksamheterna när deras trendighet avtar och de ännu inte lyckats väcka den kraft och det intresse hos idéanvändarna som krävs för att de ska översättas till handling.

Vilka idéer som institutionaliseras fullt ut i handling och vilka som försvinner blir dock inte möjligt att avgöra förrän nästa trend kommer och master-idén om evidensbaserad förklarar sin dominans som legitimitetssystem. Först då kan trendens bestående genomslagskraft i fältet uppskattas. Först då går det att sortera ut vilka förändringar som trenden bidragit till som kan kallas för framsteg och utveckling.

Källförteckning

Böcker och artiklar

Abrahamson Löfström, Carina (2015). *Kunskapsstyrning i äldreomsorg*. FoUiVäst/GR rapport 3:2015. Göteborg: FoUiVäst/GR

Avby, Gunilla (2015). *Evidence in practice*. Linköpings universitet - institutionen för beteendevetenskap och lärande. Linköpings universitet.

Avby, Gunilla; Nilsen, Per och Abrandt Dahlgren, Madeleine (2014). *Ways of understanding evidence-based practice in social work - a qualitative study*. British journal of social work 44, ss. 1366 - 1385.

Beckman, Ludvig (2006). *Idékritik och statsvetenskapens nytta*. Statsvetenskaplig tidskrift nr 4 2006, ss.331-342.

Bergmark, Anders och Lundström, Tommy (2008). *Evidensfrågan och socialtjänsten - om socialarbetares inställning till en vetenskapligt grundad praktik*. Socionomens forskningssupplement nr 23. ss. 5-14. Socionomen nr 3/2008.

Bergmark, Anders; Bergmark, Åke och Lundström, Tommy (2011). *Evidensbaserat socialt arbete - teori, kritik, praktik*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bohlin, Ingemar (2011). *Evidensbaserat beslutsfattande i ett vetenskapligt samhälle - om evidensrörelsens ursprung, utbredning och gränser*. I Bohlin, Ingemar och Sager, Morten (red.) *Evidensens många ansikten - evidensbaserad praktik i praktiken*, ss.31-68. Pandora-serien XVII. Lund: Arkiv förlag.

Brunsson, Nils (1993). *Ideas and action - justification and hypocrisy as alternatives to control*. Accounting Organizations and Society vol. 18 nr. 6 1993, ss.489-506.

Cristophs, Irja (red.) (2009). *Mot en bättre missbruksvård?* SoRAD forskningsrapport nr 57. Stockholms universitet.

Czarniawska, Barbara (2008). *How to misuse institutions and get away with it*. I Greenwood, Royston; Oliver, Christine; Suddaby, Roy och Sahlin, Kerstin (red.) *The SAGE handbook of organizational institutionalism* ss.769-783. London: SAGE publications ltd

Czarniawska, Barbara och Joerges, Bernward 1996 *Travels of ideas*. I Czarniawska, Barbara och Sevón, Guje (red.) *Translating organizational change* ss.13-48. De Gruyter studies in organization 56. Berlin: Walter de Gruyter & Co.

Czarniawska, Barbara och Sevón, Guje (1996). *Introduction*. I Czarniawska, Barbara och Sevón, Guje (red.) *Translating organizational change* ss.2-12. De Gruyter studies in organization 56. Berlin: Walter de Gruyter & Co.

- Denvall, Verner & Johansson, Kerstin (2012). *Kejsarens nya kläder - implementeringen av evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Socialvetenskaplig tidsskrift nr 1 2012, ss. 26-45.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla (2009). *Institutionell teori - idéer, moden, förändring*. Malmö: Liber.
- Fernler, Karin (2012). *Perspektiv på implementering*. Leading Healthcare Care Report nr 8 2012. Stiftelsen Leading Health Care.
- Freij, Birgitta (2012). *Evidens i praktiken - grundbok i evidensbaserat socialt arbete*. Stockholm: Gothia förlag AB.
- Hydén, Margareta (2008). *Evidence-based social work på svenska - att sammanställa systematiska kunskapsöversikter*. Socialvetenskaplig tidskrift nr 1 2008, ss.3-19.
- IMS (2008). *På väg mot en evidensbaserad praktik*. Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete. Socialstyrelsen.
- Karlsson, Patrik & Bergmark, Anders (2012). *Implementing guidelines for substance abuse treatment - a critical discussion of "Knowledge to Practice"*. Nordic studies on alcohol and drugs vol. 29 2012, ss. 253-265.
- Jergeby, Ulla (red.) (2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. IMS, Socialstyrelsen. Stockholm: Gothia förlag.
- Jergeby, Ulla och Sundell, Knut (2008). *Evidensbaserat socialt arbete*. I Jergeby, Ulla (red.) *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*, ss.11-18. IMS, Socialstyrelsen. Stockholm: Gothia förlag.
- Lindberg, Kajsa & Erlingsdóttir, Gudbjörg (2005). *Att studera översättningar*. Nordiske Organisasjonsstudier 7:3-4, ss.27-52.
- Lundström, Tommy & Shanks, Emelie (2013). *Hård yta men mjukt innanmäte*. Socialvetenskaplig tidsskrift nr 2 2013, ss.108-126.
- March, James G. och Olsen, Johan P (2004). *The logic of appropriateness*. ARENA - Centre for European Studies. [working paper]
- Oscarsson, Lars (2006). *Evidensbaserad praktik - originalet och dess uttolkare*. Socionomen nr 8 2006, ss.73-75.
- Oscarsson, Lars (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten*. Sveriges Kommuner och Landsting. Stockholm: SKL Kommentus.
- Rövik, Kjell Arne (1994). *Deinstitutionalization and the Logic of Fashion*. I Czarniawska, Barbara och Sevón, Guje (red.) *Translating organizational change* ss.139-172. De Gruyter studies in organization 56. Berlin: Walter de Gruyter & Co.

- Rövik, Kjell Arne (2008). *Managementsamhället - trender och idéer på 2000-talet*. Översättning av Andersson, Sten. Liber.
- Sackett, David; Richardson, Scott; Rosenberg, William och Haynes, Brian (1997). *Evidence-Based Medicine - How to practice and teach EBM*. New York: Churchill Livingstone.
- Sager, Morten och Bohlin, Ingemar (2011). *Evidensens öde avgörs i detaljerna*. I Bohlin, Ingemar och Sager, Morten (red.) *Evidensens många ansikten - evidensbaserad praktik i praktiken*, ss.207-226. Pandora-serien XVII. Lund: Arkiv förlag.
- Sahlin, Kerstin och Wedlin, Linda (2008). *Circulating ideas - imitation, translation and editing*. I Greenwood, Royston; Oliver, Christine; Suddaby, Roy och Sahlin, Kerstin (red.) *The SAGE handbook of organizational institutionalism* ss.218-248. London: SAGE publications ltd
- Sanderson, Ian (2002). *Making Sense of 'What Works' - Evidence Based Policy Making as Instrumental Rationality?* Public Policy and Administration vol. 17 nr. 3 2002 , ss.61-75.
- SBU (2010). *Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården - en handbok*. Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU). Stockholm: SBU.
- Shlonsky, Aron och McLuckie, Alan (2008). *Betydelsen av professionell expertis i evidensbaserad praktik*. I Jergeby, Ulla (red.) *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*, ss.160-174. IMS, Socialstyrelsen. Stockholm: Gothia förlag.
- Socialdepartementet (2010a). *Plattform för arbetet med att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten - en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting*. Socialdepartementet.
- Socialdepartementet (2010b). *Socialdepartementets definition på evidensbaserad praktik*. Socialdepartementet.
- Socialdepartementet (2011). *Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänstens område - överenskommelse för 2011 mellan staten och Sveriges Kommuner och landsting*. Socialdepartementet.
- Socialdepartementet (2012). *Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänstens område - överenskommelse för 2012 mellan staten och Sveriges Kommuner och landsting*. Socialdepartementet.
- Socialdepartementet (2013). *Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänstens område - överenskommelse för 2013 mellan staten och Sveriges Kommuner och landsting*. Socialdepartementet.
- Socialdepartementet (2014). *Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänstens område - överenskommelse för 2014 mellan staten och Sveriges Kommuner och landsting*. Socialdepartementet.

Socialdepartementet (2015). *Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänstens område - överenskommelse för 2015 mellan staten och Sveriges Kommuner och landsting*. Socialdepartementet.

Socialstyrelsen (2011). *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2007 och 2010*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2013). *Mot bättre vetande*. Socialstyrelsen.

SOU (2008). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten - till nytta för brukaren*. SOU 2008:18 Utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst.

Statskontoret (2014). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten - utvärdering av överenskommelsen mellan regeringen och SKL*. Slutrapport, 2014:18. Statskontoret.

Sundell, Knut; Soydan, Haluk; Tengvald, Karin och Anttila, Sten (2009). *From Opinion-Based to Evidence-Based Social Work - The Swedish Case*. Research on Social Work Practice. SAGE.

Svanevie, Kajsa (2011). *Evidensbaserat socialt arbete - från idé till praktik*. Umeå universitet: Institutionen för socialt arbete.

Svanevie, Kajsa (2013). *Socialt arbete som evidensbaserad praktik*. Studentlitteratur.

Tengvald, Karin (2003) *Evidensbaserad praktik om strävan att öka kunskaperna om verkningsfulla insatser*. I Varg, Nils (red.) *Perspektiv på kunskapsutveckling inom socialtjänsten: en antologi*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Walker, Kim (2003). *Why evidence-based practice now? - a polemic*. Nursing Inquiry 10(3) 2003, ss.145-155.

Internetkällor

Kunskapsguiden.se. *Evidensbaserad praktik*. [del av hemsida]
<http://www.kunskapsguiden.se/ebp/Sidor/default.aspx> [hämtad 2016-01-03]

Appendix A - följbrev

Hej!

Mitt namn är Carl Odhnoff och jag studerar på Offentlig förvaltningsprogrammet vid Göteborgs universitet. Jag skriver just nu min masteruppsats om evidensbaserad praktik i socialtjänsten och söker handläggare som arbetar inom områdena Barn och ungdom och Missbruk för kortare intervjuer.

Syftet med min uppsats är att beskriva och förklara hur handläggare i socialtjänsten har tolkat och anpassat idén om evidensbaserad praktik. Evidens och evidensbaserad praktik har diskuterats i socialtjänsten i Sverige under flera år och det finns ett flertal studier på hur chefer i socialtjänsten förstår och beskriver detta. Däremot finns det inte lika mycket kunskap om hur dessa idéer tolkas och konkretiseras av handläggare, vilket är varför jag vill börja fylla denna kunskapslucka. Jag skriver inte uppsatsen på uppdrag av någon utan har själv valt frågeställningarna och utformningen.

Intervjuerna kommer ske enskilt och kommer att spelas in för att underlätta för mig vid analys. Varken inspelat material eller transkriberingar av intervjuerna kommer att vara tillgängliga för någon annan än mig, och i de fall citat används i uppsatsen kommer dessa vara anonymiserade. Alla som deltar och intervjuas kommer att vara anonyma vid publicering. Denna förfrågan går ut till socialtjänster i flera kommuner och i uppsatsen kommer det inte framgå vilken kommun den svarande tillhör. Deltagande är helt frivilligt och kan när som helst avbrytas utan att du behöver ange någon orsak.

Jag genomför gärna intervjuer i personligt möte, men om du föredrar det så går det också bra att göra via telefon. Intervjuerna tar inte mer än 20 minuter att genomföra.

Om du kan tänka dig att delta, eller har några frågor, så får du gärna kontakta mig antingen på min mejl eller på telefon:

Mejl: xxxxxxxx@student.gu.se

Telefon: 073 xxx xx xx

Med vänliga hälsningar!

// Calle